

Štev. 7.

V Trstu, 10. aprila 1891.

Letnik IV.

Perspektiva.

Državni zbor se je otvoril; pričela je vsaj po možnosti nova njegova šestletna doba, in Slovani so vstopili vanj, ne da bi oni vedeli, kaka končna osoda jih čaka v njem. Pred volitvami niso sklicali shoda, na katerem bi bili zastopani volilci izmed raznih slovanskih narodnostij. Vsled tega niso mogli narekati svojim državnoborskim kandidatom skupnih točk, katere bi vezale izvoljence za solidarno postopanje v skupnih težnjah. Separatizem in sredi tega še posebe partikularizem je dobil uže pri volitvah novo moč.

Po dovršenih volitvah niso se slovanski državni poslanci odločili, da bi vsaj oni prišli kjer si bodi do časa na skupno posvetovanje, da bi se zjediniли za skupne težnje in skupno taktiko. Ker ni bilo pričakovati, da bi se udeležili skupne konferencije tudi Poljaki, bi bilo vsaj umestno in potrebno, da bi se bili dogovorili vsaj Mladočehi, Staročehi in Jugoslovani na posebni konferenciji še pred otvorenjem državnega zbora. Toda znali so nasprotniki Slovanov Mladočehe slikati takó, da je bilo videti uže naprej, da bi se ne bili priglasili ostali Slovani, ko bi jih bili Mladočehi povabili na skupno konferencijo. Vsled tega so slovanski zastopniki šli v državni zbor s separatističnimi cilji in ločenimi nadami. V državnem zboru nekateri slovanski zastopniki ne stopijo v klube, katere bi bili osnovali sami, ampak v klub, ki se je ponovil, oziroma prerodil po prizadevanju od neslovanske strani, in ki nima namena, služiti ciljem slovanskih narodov, pač pa povse drugim namenom, ki so celó nasprotni opravičenim težnjam teh narodov.

Poljaki ostanejo skupno v svojem klubu; ta klub bo orožje proti združeni levici in proti Čehom, gališkim in bukovinskim Rusom, proti Srbohrvatom in Slovencem, s kratka proti Slovanom, ki niso Poljaki. Poljaki so najprikladniše orožje, da more ž njimi osrednja vlada krotiti nemško-liberalno levico, kakor Slované na desni.

Slovani ne dosežejo zaradi tega orožja, ki je konečno obrneno najbolj proti njim, čisto nič odločilnega, v tem ko utegnejo druge nemške stranke, sosebno levica, potem pa vlada doseči mnogo, kar more biti Slovanom na škodo.

Razglasila je nemška levica svoj program za to volilno dobo; po tem programu se nimajo v tej dobi razpravljati in reševati državnopravna, narodna in konfesionalna vprašanja. V tem smislu so se odzvala tudi vladna glasila, in prestolni govor bode najbrže v istem smislu osnovan. Ta program ugaja popolnoma tudi Poljakom; kakor smo dokazovali mnogokrat, oni so proti reševanju vsakatega državnopravnega vprašanja, ker so odločni pristaši duvalizma, in ta nasprotuje, da bi se avstro-ogerski, zares zgodovinski narodi uredili na podstavi historičnega prava. Potem pa so Poljaki proti temu prava zaradi avtonomnih, večino prebivalstva Galicije sestavljajočih Rusov galiških in bukovinskih, kakor ogerskih, kateri imajo v skupnosti svoje posebno historično pravo. Po takem se Mladočehi motijo, ako se nadejajo, da bi oni kedarkoli pridobili Poljake za češko državno pravo, katero bi dosledno tiralo do zahtevanja popolne izvršitve zgodovinskega državnega prava tudi avstro-ogerskih Rusov in Hrvatov v družbi s Srbi in Slovenci.

Poljakom je popolnoma in še posebe po volji, da ostane vse pri starem gledé na izvršitev narodne enakopravnosti s pomočjo narodne avtonomije. Da bi vsak narod dobil svoj juridiški organ ali nacionalni zastop za vse jezikovne in narodnostne potrebe, v to sedanja poljska gospodovalna frakcija ne privoli nikdar sama od sebe; storila bi to samo po sili, a te sile ne čuti, in, kakor se kaže, jej tudi nočejo še delati take sile, kar je s stališča preprostega razuma o pojmu skupnih potreb naše države zares neumevna zagonetka. Poljaki nimajo v bistvu samo tega, za kar se ostali avstrijski Slovani še le boré bodisi s pomočkom državnega prava, bodisi in pred vsem s pomočjo narodne samouprave, ampak imajo

še več, ker gospodujejo v političnem, narodnem in gospodarskem pogledu popolnoma nad rusko večino gališkega prebivalstva. Poljakom je po največ do tega, da, kakor se kaže, zaukazujejo odmerjati več časa *nemškemu* pouku, nego pa da bi imeli potrebo, boriti se za svoj jezik in svojo narodnost.

Poljaki so kljubu svojemu ponosu, svoji gospodovalnosti vendar pod židovskim vplivom takó, da morajo biti nasprotni težnjam takó imenovanih Antisemitov, bolje rečeno, Antijudov. Jedna glavnih teženj antisemitskih je tudi ta, da bi postale šole konfesionalne v tem smislu, da bi ne smel Žid poučevati v krščanskih šolah. Ker pa se ne morejo Poljaki postavljati zaresno proti Židom, je jasno, da jim je tudi iz tega vzroka po volji, ako se v pričetni volilni dobi o konfesionalnih vprašanjih v obče prejde na dnevni red. To pa je velika usluga nasproti nemški levici, ki je sestavljena sama nekaj iz Židov, nekaj in še posebej pa je podprta ravno od židovskega življa.

Poljaki so torej največji nasprotniki slovanskih teženj v obče, aktualno Mladočehov, poprek in stalno pa vseh ostalih Slovanov; nasprotno pa po lastnih gospodarskih razmerah morajo celó nehoté podpirati nekrščanske težnje požidjene kapitalistične stranke. Poslednja točka kaže še posebej, kakó zaslepljeni so oni „rimski katoliki“ in „konservativci“ po slovanskih zemljah avstrijskih, ki se bratijo s poljskim plemstvom, katero itak nima v širokem narodu ne simpatij, ne moralne podpore, in ki se nadejajo, da dosežejo kaj s pomočjo Poljakov na konfesionalnem polju.

Naj Poljaki le razglašajo, da se ne bodo družili s kapitalistično stranko proti narodni enakopravnosti nasproti Slovanom; oni ostanejo po svojih razmerah, nazorih in vsem mišljenju to, kar so bili še v čas skupne Poljše, in kar so ostali kot Avstriji pripadli odlomek: nasprotniki pravih slovanskih teženj in celó stremljenj, katera imajo svojo podstavo in oporo v sedaj veljavni avstrijski ustavi. Ne Slovanom kot narodu, ne njih odlomki, ki se hočejo razločevati od ostalih Slovanov kot konservativna stranka, ne morejo, racionalno mišljeno, pričakovati, da bi jih pri njih raznoterih težnjah in potrebah zaresno podpirali Poljaki. Zato pa je vsaka zveza s poljskimi državnimi poslanci a priori iluzorna ali slepivna in zato v posledicah tudi kvarljiva.

Hohenwartov klub je zaresniše poštovati, nego Poljake, to se pravi, on ima sam po sebi več moralne vrednosti, nego poljski klub. Kajti v tem klubu so bile in se namerjajo družiti stranke in strankarski odlomki, ki vsaj z zavestjo ne marajo biti orodje in orožje za druge namere; tudi je v teh odlomkih toliko značaja, da je soditi naprej, da se ta klub ne bo nikdar družil z lažiliberalizmom menčestrskimi požidjene nemške združevke levice. Uže ekonomsko-socijalna načela še bolj pa verske težnje ločijo stalno Hohenwartov klub od nemških

levičarjev. Ali v narodnem pogledu je, oziroma bode ta klub sestavljen jako neugodno. Večina tega kluba bode imela take težnje, katere Slovanom niso potrebne, in te težnje hoče ta večina postavljati vedno na prvo mesto ter trdi, da, ako se izpolnijo, pride na vrsto takó rekoč samo po sebi vse to, kar zahtevajo Slovani. Nemška konservativna ali, kakor jo tudi imenujejo, klerikalna stranka živi v stalni zmoti, da od rešitve konfesionalnih vprašanj, kakor jih razume ona, bo pomagano tudi Slovanom gledé na njih jezikovne in narodnostne težnje, v tem ko je ravno nasprotno pravo, da nemški in z njimi konservativci poprek dobijo pravo podporo in moč še le od Slovanov, kedar se tem ne bode več boriti za jezikovna in narodna prava. Tudi nimajo sebosno nemški člani tega kluba pravega razuma o jedino pravi podstavi, s katere je možno pospeševati versko in нравstveno življenje. Oni spadajo k gorečnim pristašem latinskega obreda, latinskega cerkvenega jezika in zapadne kulture, ker so sami vzgojeni s pomočjo te kulture. Vrh tega so z večine ravno iz takih dežel, kjer gospodujejo Nemci sami med seboj. Oni so po naravi geografskega položaja, po političnih, sebosno politično-ekonomskih in narodnih razmerah pravi *deželni* avtonomisti ter ne morejo umeti, da s podeljevanjem mrvic v jezikovnem in jedino v jezikovnem pogledu se še ne podajo Slavanom podstave za pravo razvijanje narodnega in kulturnega življenja, in najmanj umejo, da od takó svobodno razvijanega svojstveno narodnega življenja je zavisna tudi prava versko-nravnstvena vzgoja. Kot deželni avtonomisti se nemški člani Hohenwartovega kluba ne morejo ne pridobiti, še manj pa ogrevati za nacionalno avtonomijo, o kateri niti pojma nimajo, da bi si jo mogli predstaviti v pravem smislu. Kot pristaši latinskega obreda in jezika, kakor v obče zapadne kulture pa ne umejo oni stremljenja zapadnih slovanskih narodov po povratu cirilometodijske cerkve s staroslovanskim obrednim jezikom. Nasprotno smo doživeli zadnja leta, da ravno glasila nemških članov Hohenwartovega kluba ovirajo zapadne Slované, ki razkrivajo tako stremljenje, in so s tem nasprotovanjem okužili celó slovanske takó imenovane konservativce, ki po svojih glasilih razsajajo ravno takó proti slovanskim strankam, potegujočim se za utrjenje Slovanov na podstavi slovanske kulture. V tem se ne razločujejo glasila nemških in slovanskih konservativcev, zastopanih po Hohenwartovem klubu, čisto nič od nemško-liberalnih in židovskih listov, samo da poslednji so dobro plačani za usluge, s katerimi strežejo tujim zunanjim interesom. Naposled so nemški konservativci vendar le Nemci, in če tudi ne nasprotujejo očitno, kakor Lienbacher s tovariši, vendar pa bi radi videli, da ostanejo Nemci še na dalje kot privilegovani narod v političnem pogledu. Glavno pa ostane to, da njih potrebe in težnje so popolnoma različne od pravih potreb, katere imajo zapa-

dni Slovani. Zato je neprimerno, da bi vstopali Slovani v ta klub; ta klub bo ustrezal i nadalje vsem drugim težnjam bolj, nego slovanskim, in on je celó škodljiv kot mamilo in slepilo nasproti onim slovanskim poslancem, kateri menijo, da z mrvicami ustrezajo slovanskim narodom ali odlomkom teh narodov. Ta klub zavlračje rešitev odločilnih vprašanj, in je bil in bode morda vzrok, da ostanejo slovanski odlomki v državnem zboru tudi nadalje brez pravih zvez med seboj, vsak za se, prav po separatistiški in celó po partikularistiški v smislu starega načela nasproti Slovanom: *Divide et impera!* Hohenwartov klub naj bi se sestavljal iz neslovanskih članov, ki so itak homogenni po svojih težnjah. Slovani pa, ako se hočejo deliti v klube, imajo ostati v samostalnih, Hohenwartovemu, kakor drugim klubom, vsoprednih, ne pa podrejenih klubih in delati nato, da se — razun poljskega kluba — združijo za solidarno postopanje med seboj na podstavi skupnih točec.

Kakor hoče osrednja vlada posluževati se Poljakov sedaj proti Hohenwartovemu klubu, sedaj proti nemški

levici, eventualno za posebne slučaje združeni z nemškimi nacionalcii, in zopet Hohenwartovega kluba nasproti nemški levici in postopanju Poljakov s to levico: ravno tako bi imeli ostali Slovani, torej vsaj Čehi (Mladočehi in Staročehi) in Jugoslovani zjediniti se za skupne cilje in skupno taktiko.

Jedino takó bi bilo možno vsiliti drugim strankam in osrednji vladi, da bi iskale tudi one solidarne Slovane, in da bi vsled tega tudi ti mogli staviti svoja uslovja, ako je uže neizogibno paktovanje tam, kjer govori za slovanske potrebe in težnje zgodovinsko in sedaj veljavno ustavno pravo.

Optimizem, kjer je neopravičen na stran; nade v faktorje, ki so po zgodovini in sedanjih težnjah Slovanom nasprotni na stran; trezno računanje s tem, kar je ugodno in mora ostati ugodno: potem se je nadejati, pri porabi primerne taktike, da, izključivši Poljake, dosežejo ostali Slovani tudi kaj — in to kljubu neugodni perspektivi, katera se kaže zaradi dosedanje pasivnosti slovanske in neugodne sestave sedanjega državnega zbora.

O kritiki dra. Mahniča.

III.

K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

(Dalje).

Gledé na koledar, specijalno velikonočni praznik. (Nadaljevanje). Tej zahtevi je skušal Georgius Germanus, ki se spoznava katolikom, odgovarjati v svojem v Frankobrodu na Odri tiskanem delu: „*Computus ecclesiasticus sive Calendarium triplex, Gregorianum, antiquum et novum cum vero cyclo lunari et reputatione quorundam insignium errorum Christophori Clavii, clarissimi nostri temporis mathematici*“, in je dejanski zasnoval koledar, oprt na cikliško računanje, kateri bi velikonočnega ščipa ne kazal prej, nego se kaže po prutenskih tablicah. S tem je torej jedno napak, ki jih po priznanju Klavijevem ima reformovani koledar, pač odstranil in sicer jedno s cerkvenega stališča prav posebe perhoreskovanih napak; no s tem je postal njegov koledar še bolj zapleten nego reformovani gregorijanski in poleg tega predpolaga, kakor da bi bile prutenske tablice absolutno prave, in Klavij je imel dobre razloge, da, kakor vemo dandanes pozitivno, ni zaupal tem tablicam. Da bi gledé na solčno leto zaprečil, da bi ne nastopil Aequinoctium vernum pred 21. marcom, tudi Germanus ne pozna nobenega pomočka; da bi pa ne nastopal Aequinoctium vernum pred 21. marcom: razgláša navadnimi leti ona centenarna leta, v katerih preostanek julijanskih nad kopernikanskimi znaša zopet več nego jeden dan; pri tem pa uporablja zopet kar preprosto nezanesljive pru-

tenske tablice, katere so se ve da tudi podstava korekturam reformovanega koledarja.

Metodo izpahovanja, kakoršna se rabi za korekturo solčnega leta v reformovanem koledarju, razgláša tudi Sethus Calvisius absurdnoj.¹⁾ Isto mnenje je bil uže poprej jako odločno izrazil tudi zaradi svojega literarnega delovanja velečislani nadškof Patraški (Patra) in koadjuntor Sienski (Siena) Alekxander Piccolominaeus v svoji, na koledarsko preustrojitev odnašajoči se sodbi. (Libellus de nova ecclesiastica calendarii pro legitimo paschalis celebrationis tempore restituendi forma), katero sodbo je papežu leta 1578 predložil veliki vojvoda Toskanski, in se nahaja v Cod. Vatic. 7051. Jednako mnenje je zastopal tudi učeni Scaliger v svojem leta 1595 priobčenem delu: „*Elenchus et castigatio anni Gregoriani*“. Scaliger graja, da reformovani koledar veže izpuščanje bisekstov (Bissexti) na centenarna leta ter želi, da

¹⁾ Koledar Kalvizijev, kakoršen se nahaja v njegovem v Frankobrodu 1612 priobčenem delu: „*Elenchus Calendarii Gregoriani, in quo errores, qui passim in anni quantitate et epactis committuntur, manifeste demonstrantur, et duplex calendarii melioris et expeditioris formula proponitur*“, razločuje se od reformovanega gregorijanskega koledarja bistveno v tem, da se jednako julijanskemu popolnoma izogiblje polnih velikonočnih luninih mesecev; zato pa nima velikonočnega mlaja, kolikokrat koli odgovarja Numero aureo epakta XIV. Tega se ve da ni dokazal Clavius, kateremu Calvisius se ni zdel vreden niti odgovora, ampak Kaltenbranner v svoji polemiki o gregorijanski preustrojitvi koledarja (Sitzungsberichte der phil. hist. Classe der k. Akad. der Wissensch. 87. Band. Wien 1877 pag. 564).

bi to izpuščanje v štiristoletni dobi nastopalo dvakrat vsakih 132 let in tretjkrat po 136 letih, češ da jedino to odgovarja nebnim tečenjem. Iz istega razloga smatra Scaliger tudi epaktiško ekvancijo v centenarnih letih nelogično, češ da se ta sme napravljati jedino iz pomnoženja z 19.

Ti soglasni ugovori proti reformovanemu koledarju pač niso neosnovani. Celó Clavius ne more v svojem odgovoru²⁾ ničesar ugovarjati proti pravosti Scaligerjeve metode izpahovanja, kaže pa na lehkoumljivost in prikladnost svoje metode nasproti metodi Scaligerjevi, kar pa je oprovrigel uže Calvisius, in česar tudi mi ne vidimo. No mi smatramo za postransko stvar metodo izpahovanja, kakor tudi od Scaligerja predlagano prekladanje epohe za lunin koledar na 1. dan marca, proti kateremu prekladanju more Clavius navesti jedino stari običaj in prikladnost, in mi smatramo za postransko stvar celó opomnje Scaligerjeve o velikonočnem ščipu, proti katerim postavlja Klavij stremljenje Rima, držati se tradicionalnega običaja; zatorej se zlagamo popolnoma s Klavijevem, ki ne pošteva posebno takih subtilitet.

Še manjše važnosti so napake, katere očita Vieta reformovanemu koledarju, zlasti ko se iste napake nahajajo tudi v koledarju Vieta, ali pa so prešle iz starega v reformovani julijanski koledar, in to poudarjati je imel Klavij pač pravo³⁾ sosebno gledé na to, da v prestopnih letih nastopajo jedintridesetdnevni lunini meseci in od tod rezultujoče nepravosti pri določevanju velikonočnega praznika. Drugače pa je z ono napako reformovanega koledarja, o kateri opozarja Clavius pozneje rodove, da jo bo treba popraviti v svoj čas ker gre tu za očiten dejanski pogrešek reformovanega koledarja, ki ni neizogibno v zvezi s cikličkim bistvom ali z nezanesljivostjo pri reformi uporabljenih prutenskih tablic, kakor bomo videli takoj.

Klavij pravi v svoji *Explicatio Romani Calendarii*, da, ko je izračunjeval srednje mlaje za mnogo tisoč let, je našel, da, od leta 8209 počenši, kažejo epakte reformovanega koledarja mlaje za jeden dan prepozno, in da ta diferencija med reformovanim koledarjem in nebnimi tečenji bode se večala nepretrgoma. Zatorej opozarja potomce, da pravi mlaji se bodo oddleji mogli dobivati, ako bi še veljale prutenske tablice, jedino takó, ako bodo od leta 8200 počenši k epaktam prištevali 1, od leta 14600 pa 2 in takó dalje v jednaki progresiji povečevalno.⁴⁾ To očitno izpovedanje nam zajedno razkriva razlog, zakaj se je popustil tristetisočni cikel, ki je po preustrojitvenem načrtu jednake vrste epakt z obema ekvancijama povračal v istih vrstah.

²⁾ J. Scaligeri *Elenchus et castigatio Calendarii Gregoriani a Christophoro Clavio castigata* (v V. zvezku Opera Clavij).

³⁾ Z druge strani pa se ve da tudi ni bila neopravičena zahteva do reformovanega koledarja, da bi bil odstranil jedino pravo napako, ki jo ima stari koledar.

⁴⁾ Dr. Kaltenbrunner v svoji polemiki o gregorijanski koledarski reformi (*Sitzungsberichte der phil. hist. Classe der kais. Academie der Wissenschaften*, Band 87, Wien 1877 pag. 502 sq.) priobčuje gledé na to izračunjenje, katero kaže, da po ekvanciji reformovanega gregorijanskega koledarja se mlaji v vsaki dobi od 2500 let pomikajo nazaj za $10^h 30' 36'' 7 16/19''$, torej blizu za pol dneva premalo. Ta napaka zahteva tudi po mnenju Kaltenbrunnerjevem povišanje epakt, katero se ima izvršiti vsakodobno v pravi čas.

Ako bi bil Klavij to napako zasledil poprej,⁵⁾ bi bil epaktiški cikel jedva prišel v reformovani koledar; kajti spomnili bi se bili pač mnenja Dunajskih matematikov,⁶⁾ katero je bil poslal še cesar Maksimilijan papežu Leonu X.; ti matematiki so za slučaj, ako bi se odločilo, da se obdrži cikličsko računanje, predlagali korekturo luninega koledarja z odštevanjem nekih števil od Numeri aurei. Pa celó ne gledé na to, je pač kazalo, da bi se bil lunin koledar ohranil v soglasju z nebom, in sicer s premikanjem Numeri aurei, katero se je tudi drugače predlagalo mnogotero in bi se bilo imelo izvrševati po potrebi;⁷⁾ ako se je torej namesto pre, prostega, brezumetnostnega, lahko umljivega in gotovo do cilja vodečega moda podstavil korekturi luninega koledarja jako komplikovani in težko umljivi epaktiški cikel: pripisovati je to pač samo se ve da zapeljivi nadi, da se, po svedočtvu vseučiliščem in astronomom razposlanega kompendijal obnese tristetisočletni cikel Lilio-v, kateri je načelno sprejela koledarska komisija.

Ta nada, kakor rečeno, pa se ni izpolnila. Klavij, ki ima v svoji *Explicatio Romani Calendarii*, sosebno od 24. zaglavja naprej,⁸⁾ opraviti z oprovačanjem Scaligerjevih in Vietinih napadov, trdi nasproti poslednjemu, da njegova razpravljanja v točkah 8 in 9 o neveljavnosti tristetisočletnega cikla nimajo več veljave, ker ta cikel da se je uže popustil v Rimu. Žal, da prepozno, kajti reformovani koledar bil je uže uveden, njegov umetni, težko umljivi in težavno rabljivi epaktiški cikel je še vedno v veljavi, dasi se zavedajo, da bo potreba pozneje od časa do časa korekture s povišanjem epakt. To, da bo neizogibno potrebna korektura korekture julijanskega koledarja, pri katerim se je rabil jako zapleten modus, pač ni veselo, in utegniti bi si bili pač prihraniti tako nepovoljnost; toda napaka ni znatna, potreba korekture tega pogreška nastopi še le pozneje, in tedaj utegne priti na vrsto korektura, katero je predlagal uže Delambre, namreč korekturo izpahovanja,⁹⁾ odnašajočega se na solnično leto, kakor se utegne popraviti tudi modus, ki ga je grajal Scaliger.

(Dalje pride.)

⁵⁾ Povod zato se je dal ed najpristojnije strani; kajti Dunajsko vseučilišče je v svojem uže zgoraj navedenem mnenju od leta 1578 zoznamovalo epaktiški cikel ne samo kot težaven, ampak tudi kot ne takó gotov, trden in trajen, da bi se ne moglo napravljati z njim napake, in da bi ne bil potreben zopet korekture.

⁶⁾ Nahaja se v Cod. Vindob. 10358 fol. 113a - 120b Dunajske ces. dvorne knjižnice.

⁷⁾ Celó v Rimu, v komisiji, za koledarsko reformo postavljeni, se je Kassinski munih Theophilus Martinus potegnil takó energično zato, da se je, kakor se kaže, epaktškemu ciklu upiral do meje secesije. Ako je bil pa njegov modus okoren, kakor meni dr. Kaltenbrunner, utegnili in dolžni so mu bili pač pomagati ostali členi komisije. Prim. Kaltenbrunner: Beiträge zur Geschichte der Gregor. Kalenderreform. I. c. pag. 14, 15.

⁸⁾ Ta del je poštevatil prav za prav kot doklado, kakor se kaže iz opomnje 1, katera je na pag. 568 tega dela.

⁹⁾ Ker anticipacija letnih točec v starem julijanskem koledarju ne znaša, kakor se je predpolagalo pri gregorijanski reformi tega koledarja, vsakih $133\frac{1}{3}$, ampak po Lalande-jevi *Memoir sur la durée de l'année solaire* v razpravah Pariške Akademije od leta 1782 pravilniše vsakih 128 let 1 dan: podaje Delambre v svoji *Astronomie* (tom. III pag. 696) predlog, da bi se leto 3600 našega časnega štetja, katero bi po reformovanem gregorijanskem koledarju imelo biti prestopno leto, kakor tudi množine tega leta

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

Pravoslavna cerkev praznovala je 6/18 februarja velik praznik — tisočletnico smrti svojega ustanovitelja, učenika i zastopnika slovenskih pravevostnikov Cirila i Metodija, znamenitega Carjigradskega patriarha Fotija. Ta praznik je bil povsod velikolepen, pa še bolj velikolepni so bili članki po tem povodu v ruskih pravoslavnih novinah...

Po novejših poročilih zanesljivih Petrograjskih listin se bo v državnem sovetu skoro pretehtoval načrt, kateri zabranja prodajo kmečkih nadelov v nekmečke roke. Ta prekrojni načrt se ve da kmalu postane ne manje koristna postava proti pomnoženju kmečkega proletarijata. Za naprej torej kmečke zadruge ne bodo smele prodajati svoje zemlje takim kupcem, kateri sami niso kmetje i ne spadajo h kmečkim občinam. Tudi posojati denar na tako zemljo menda nikdo ne bo maral, kajti združna posestva se ne bodo smela prodajati po dražbi, i nikakoršne terjatve do njih ne bodo imele nobene pravice. Kmetje, kateri poželijo izstopiti iz svoje zadruge v druge, morali bodo na vselej odpovedati se na prid svojih starih sozadružnikov od zemeljnega imetja, katero jim je rabilo do izstopa. Cela zadruga smela bo kosati občinsko zemljo i oddajati jo posamnim kmetovalcem samo tedaj, ko bodo tega zahtevali posebne okolščine, od kojih pa celost zadruge ne izgubi bistveno prav nič. Veljal bo ta zakon samo za osrednje rusko, ne pa tudi za Sibirijo, Kavkaz, Poljsko i Pribaltijsko.

V poslednjih časih je začel pisati v „Nov. Vr.“ slavnij zgodovinar, g. Hovajskij, profesor Moskovskega vseučilišča. V teh pismih se je do zdaj največ govorilo o židovskem naporu, kateri je v poslednji dobi postal nenavadno intenziven. Nedavno pa je ta veliki, prosvetljeni rodoljub, kakoršnih šteje sorazmerno ruska zemlja malo, bieleži zvesti sodružnik velikega Katkova, sregoval tudi o nemških poselbinah na jugo-zapadu. Ta izjava je za me pre-radostna, ker nagledno podpira moje mnenje o tej stvari, priobčeno v 2. št. „Slov. Sveta“, a sploh je ona prevažna, da bi bilo možno mi utajiti jo onim, koji se brigajo za to resno, preresno reč. G. Hovajskij torej piše tako-le:

„Znano je, da je naš jug ali jugo-zapad v poslednjih časih postal izljubljen torišče nemški kolonizaciji. Ker pa naši zapadni sosedje mirno zavojujejo rusko teritorijo, prav za prav faktično razširjajo se meje nemškega plemena na račun ruske države, razširjajo se na naš vzhod. Treba je energičnih i bistrjih (brzi)h mer proti taki bedi. Pa nekateri iz naših umnih ljudij pravijo: „Če ruski zemljedelci sami prodajajo svoje zemlje Nemcem, kdo je tega kriv? Takaj nikdo nič ne more storiti“. Počakajte, častita gospoda, mari je možno dopustiti, da bi o tacih rečeh presojali zasebni ljudje?! Raz ve (ali) ruski narod ni sebi priboril to obširno teritorijo z velikim trudom i krivjo?! Ta teritorija je naše največje bogastvo, i mi jo moramo marljivo braniti sebi i svojemu potomstvu. Zapadna Evropa je tako bogata, ima toliko denarja, da skoro vso evropsko Rusijo more prekupiti v kratkem, če posamnim posestnikom damo pravo prodajati svoje zemlje tujem! Ruski narod postane bezzemeljni hlapec, ali bo primoran preseliti se v azijske puščave. Kje bi neki torj bila možna državna organizacija, katero si je estvaril ta narod v teku mnogih stoletij svojega historičnega življenja?! I kje mu je neki iskati svojo oporo i svojo rešitev, če ne ravno v tej organizaciji?! Da, neprijatelj ruskega naroda so se prepričali, da v javni borbi takega naroda ne morejo zmiti i ugo-

nobiti, pač pa ga morejo nadlomiti, oslabiti i pripraviti si zmago z drugimi sredstvi, med kojimi Židovstvo i nemška kolonizacija igrajo glavno ulogo. Iz tega je pač vidno, kake nevarnosti se skrivajo v teh prekanjenih svetih, kateri bi radi razdružili občinstvo i državo“.

V št. 5367 „Nov. Vr.“ je pa le predolga jeremijada o nemški nadležnosti i vrinljivosti. Datovana je iz penzenske gubernije, torej s pobrežja matuske „Volge“. Ako prebiraš te jeremijade, i v časih sam ne veš, na koga bi se rad jezil, na sitneža Nemca, ali na lenuha Rusa. Marsikrat (tam pa tam) sam sebi ne verjameš, take reči se pripovedujejo. Sodite sami po naslednjem primeru: Ruski bogač, veliki posestnik, ima zemlje 12,000 desetina, katero bi mogel oddati v najem za 60,000 rub. na leto. Pa najemina se menda v poslednji dobi plačuje neredno, sam vladalec (posestnik) neče je zbirati, a gospodariti tudi ne ume, ruskemu upravljaščemu (oskrbniku) ne veri (ne zaupa), torej hajdi za Nemcem v Saksonijo ali Bavarijo! Nemec se javlja, ogledava posestje, vzame je v svoje roke z veliko radostjo; kajti vidi, da je vse „recht wol bestellt“, da mu je vse prirejeno, inventar je velikolepen, razni zemljedelni stroji i poslopja so nova. Ruski pomeščik je tudi na devetih nebesih, tem bolj ker mu je novi „ferboltar“ ohljubil, da vse zastale dolgeve izterja od kmetov... Operacija se začne tako: Kmečka krava velja navadno 25 rub., Nemec plača za njo 50 rub., iz kojih 25 rub. dá kmetu na roke, 25 rub. pa zaračuni starega dolga! Ali: kmečki konj velja navadno 35 rub., Nemec plati 100 rub., iz kojih je zadržal za stare nedojimke (dolge) 40 rub.!!! *Taka prebrisanost se ve da je izključna nemška lastnina, nemška čednost, po kateri so i volkovi siti, i oče učeijo, najbolj pa od nje tekne nemškemu žepu...* Kmetje takih „upraviteljev“ se ve da ljubijo i jini vse delajo brezplačno, gospodar takega oskrbnika pa tudi ceni, ker mu je odvojeval od kmetov nekoliko desetkov tisoč — na papirju! Če se koncem leta pokaže pa katera prevara, koja sredoči po knjigah letnega dohoda samo 24 tisoč rub., je Nemcu uže prirejeno na jeziku zdravilo: „Posestvo je zapuščeno, moj ruski predmestnik ni umel svojega dela“! I za take hokus-pokuse plačujejo na leto po 1000 rub. i še po več!!! A „Extraeinkünfte“ se ve da previsaajo letno plačo v dvoje ali v trije...

Zdaj pa mi recite, da nimam prav, če menim da samo modra vlada, samo car-gospodar more rešiti take otroke iz proklete nemške petlje, v katero kakor nasilno leze lehkomišeln, usko celiko posestvo. Od takih ljudij ne bo spasa ruski zemlji, če jim pusté neomejeno svobodo. Ta generacija more brez npopravljive škode za potomstvo dožiceti svoj vek samo pri podnogi (pomoči) državnega oskrbnika. Kaj poreče novi narastaj, morebiti si še tolikaj čakamo; pa uže zdaj moremo reči, da tudi bodoča generacija še ne bo popolnoma svobodna od „peg svojih otcov“... Božidar Tvorcov.

(7200, 10800 itd.), pretvorilo v navadno leto, da bi se reformovani koledar spravil v soglasje s solncem.

Da bi izvršba tega predloga uže sama po sebi zajedno zahtevala spremembo v sedanjem reformovanem koledarju, pač ni treba še posebe opominjati.

O desetletnici vladanja carja Aleksandra III. poudarjali so bolj ali menj odločno skoro vsi ruski časopisi, da se je v tem času ruska zavednost jako probudila in utrdila. Новае Время pravi n. pr., da se je kakor dim razsejala ona približujoča se prikazen, da se razruše v pravnem (parlamentarnem) redu osnove ruskega državnega življenja: „vsi so nakrat čutili, da so te osnove še jake in umirili so se umovi, uredile misli in dela. Posebno se je premenilo umstveno življenje za to desetletje. Prej kipevše, burne misli bez prave stalnosti so se počasi umirile. Britka izkušnja je pokazala, da tuji obliki niso za Rusijo, da ona more napredovati le na osnovi svojega zgodovinskega življenja, da mora spoštovati svoj stari, delom mnogih pokolenij dobiti politični stroj. Vse to pa je pospešilo rast ruskega samosoznanja ruske zavesti. Ruska misel se je spustila z

oblakov na domača tla in tu dobila stalnost, kakoršne uže davno ni imela.

Tudi „C. Переп. Вдохности“ priznavajo, da v vsem javnem življenju kaže se ruska težnja, veje ruski duh, četudi se čuti še vedno v ruskem časopisu izguba Katkova in Aksakova. Ali S. Peterb. Véd. se nadejajo, „da bode rusko društvo šlo složno s silno domoljubno vlado v skupnem delu, da se uresničijo zgodovinske zadače naše domovine“.

Na svoj rojstni dan naznačil je ruski car svojega brata generalnim gubernatorjem prvo-prestolne stolice, belokamene Moskve. Pač pa se ne motijo, govoré, da v tem naznačenju je „globok zgodovinski smisel“. In res: od Petra Velikega pa do sedaj ni bilo generalni gubernatorja iz vladajoče carske rodbine. Ali ni hotel ruski car pokazati tudi tu, da želi še bolj zblížati se s svojim narodom, da zgodovinsko sree ruskega naroda, njegova Moskva, počuti priliv novih svežih sil, izvirajočih iz ruske narodne politike?

Slišimo pa tudi, da kn. Dolgorukov ni sam želel premene službe, da je moral iti, in da je glavni povod bilo: njegovo judo-

filstvo. Bogati Židje so bili baje dobili tak vpliv nanj, da se je marsikaj godilo *pr ti* zakonu na korist sinov izbranega naroda.

Misleči človek rad prizna, da napredku škoduje razdvojenost med teoretično učeno mislijo in med vero. Gotovo bi večje soglasje koristilo jednim ali drugim. Zato pa treba dela in ljubezni posebno v naši dobi, ki je, kakor pravi „Церковный Вѣстник“ jako podobna prvim stoletjem kristijanstva in njegovi borbi s poganstvom. Da bi pa današnja borba s protikristijanskimi načeli bila uspešnejša, predlaga „Věstnik“ učenje filozofije v duhovnih akademijah tako, da bi akademije smele dajati tudi doktorat filozofije. Potem bi se pojačal vpliv verske misli na inteligencijo, in časopis sodi optimistično, da to bi vplivalo tudi na zakonodavstvo, da zakoni ne bi bili tako nasprotni z duhom in osnovami cerkvenih kanonov. Kdo ne vidi tudi pri nas nasprotja med pravim življenjem in verskimi čuti? Kdo si ne želi tu večega soglasja, da, polnega soglasja v duhu pravičnosti in ljubezni? Ali da se doseže, morali bi imeti vsi veliko *dobro volje* za tako *delo*.

Moravski ornamenti.

O svojstvenosti moravskih ornamentov. — Spisala Vlasta Havelkova.

(Nadaljevanje).

Palmovi ornament se je, kolikor moremo posneti po starih vezelih ovratnikih razvil tako le:

Sprva vporabljali so jabelko, katero je imelo od zgorej tri cvetne listke, potem začeli so celo jabelko obdajati somerno z listki. Pozneje obrobjali so jabelko, kateremu so na vrhni konec postavili koronico iz listja, kasneje so mu pa postavljali tako in še lepše razvito listnato koronico od zgorej in od spodej. Na tak način razvijala se je palmeta tudi na zvončku in srčku.

Dalje opazujemo, da polagoma stopa glavni motiv v ozadje ter se čedalje manjša, dočim se pa listkovi ornament vedno bolj razvija in razpenja. V ornamentu je listje s prva bolj zategneno v dolžino ter prvotna oblika zvončka, ob katerem se ornament razvija, precej velika in znatna. Pozneje postaja zvonček čedalje manjši, palmeta pa širši. Naposled je jabelko obdano s somerno palmeto. Višek lepega (Fächer) izgine, in listki so somerno razdeljeni v pravilni krog. Naposled izgine prvotni motiv skoro popolnoma, samo mali krog zaznamuje še mesto, kje je prej bil. Tako se je razvila polagoma palmeta kot samostalen ornament.

Razven teh ornamentalnih prvin nahaja se v našim narodnem vezanju stilizovana plavica s klinčkom v najrazličnejših podobah. Ornamentovan je nadalje cvet (čekankej) cikorijske, bodljaja, Marije Device solzie, divjih klinčkov, zlatice, marjetice, pljučnika, petolistnate divje rože in raznega drugega cvetja. Tudi vsake vrste sadje: črešnje, grozdja, barovk, (šipek-hagebutte), želoda in mnogo semenskega stročja. Tudi različni mali brošči, mušice, metulji, kobilice nahajajo se v našem vezanju, tudi pogostoma oživlja podoba malih ptičev rastlinski vzorec narodni; ornamentovana je tudi

podoba jelena, dvoglavega orla in krasno stilizovana podoba petelina.

Med najstareše vzore na slovanskih plahtah spada v resnici ženjalno na geometrične oblike prevedena *petelinova oblika*. Zanimivo je, da na ravno ta način vezejo plahte Rusinje in posavske Hrvatice.

Petelinov ornament zložen je tako: glavo tvori trikot, na katerem je naznačen greben z dvema vršičkoma ali pa tudi z lepo ornamentovanimi žarki, kateri kakor zarja krasijo petelinovo glavo. Podoba trupla prevedena je na dva četerokota, drug v drugega segajoča, dočim noge znači čestokrat enostavna progá. Rep tvorita dva vršička umetno ornamentovanega perja.

Iz tega ornamenta razvila se je popolnoma naravno takozvana osmorepa grška zvezda.

Iz vezanja na naših plahtah da se popolnoma dokazati postopni razvoj osmorepe zvezde v našem narodnem vezanju.

Naše umetnice, hoteč uvesti podobo petelinovo, ne da bi jo narisale poprej ter *ravnajoč se do cela le po osnovi platna* ter broječ vlakna, so nehoté vstvarile iz petelinovega repnega perja ornament, podoben vrhnemu koncu strele. Druga zopet hoteč tega petelina uvesti v barvah, kakoršne nahajamo v našem vezanju, to je v zeleni, rumeni ali rudeči barvi, razdelila je ornamentovano pero, *ravnajoč se samo po osnovi platna*, na jednake rombe, kateri so na obeh straneh peresne osti pravilno razloženi.

Take peteline nahajamo na plahtah slovaških okrog Hodonina. Naznačeni ste na ornamentu navadno o-i dve peresi, kateri ste v repu daljši od drugih, krila so pa zastala in niti ne naznačena. Vsako repno pero je na teh plahtah

razdeljeno na štiri rombe, ki so somerno na obeh straneh peresne osti razloženi. Na sličnih plahtah iz drugih slovaških krajev vidimo, da se to repno pero spreminja. Vezulja (vyšivačka) hotela je imeti progo sredi plahte ožjo, zato je petelinovo podobo zmanjšala, in da bi ohranila somernost ornamenta, skrajšala je repje pero za jeden romb, tako da so ostali na vsaki strani peresne osti še samo po trije rombi. Na ogerskem Slovaškem uvezeni so na plahtah petelini, katerih repja peresa so razdeljena samo na dva romba.

Ako somerno odvezamo te rombe do jednega, stvarimo polovico osmorepe zvezde. Take petelinove podobe pač nisem našla doslej še v moravskem narodnem vezenju, vzela sem jo iz ruskih vzorcev. Nikakor pa ne dvojim, da še najdemo to podobo na Slovaškem ali Valaškem v starih vezenjih.

Konečno se je stvarila naša osmorepa zvezda, kakor vidimo na vzorcih lanžhotskih plah s tem, da so somerno pridali po štiri rombe ter izpustili peresno ost.

Odsekši zvezdam rogove, vstvarimo tumpasto zvezdo, katero nahajamo pogostoma v slovaškem vezenju kot samostalen ornament. Nasproti izvajanju zvezde iz perja petelinovega repa zdi se drugim vernejše naslednje: iz križa navstala je zvezda, in zvezavši konec te jednostavne zvezdice, dobimo se ve da osmorepo zvezdo. Ne tajim, da je s svinčnikom na papirju mnogo lažje narisati uže znano osmorepo zvezdo; a žene slovaške, katere prej niso imele takih pomočkov in preminjajoč podobo petelinovo na geometrično, ravnale so se samo po osnovi platna; brez risanja in brez predloge izdelale so zvezdico na videz na neverjeten, a vendar do cela naraven način. One niso premišljevale, kako bi zvezdo lažje uvezle, one so nenadoma na gori popisani način polagoma v teku stoletij petelinovo podobo stilizovale v ornament in vsled tega tudi perje njegovo, dokler niso po naravni poti še le prišle na ornament osmorepe zvezde.

Da se ti, kateri tajé Slovanom staro kulturo, na vso moč prizadevajo oslabiti vtis, ki ga napravljajo naši ornament na gledalca, temu se pač ne bode nikdo čudil. Obžalovati nam je le to, da si tudi nekateri naši ljudje v tej

stvari ne vedó svetovati, pa trdé to, kar poudarjajo taki nasprotniki.

Jedna iz teh očiteb je tudi ta, češ da se v našem vezenju nahaja tudi meandrov ornament, meander pa da je grški. Se ve da je ime „meander“ grško, a Grki vzeli so to ime od reke Meander v Mali Aziji, katera reka dela v svojem teku posebne ključe in ovinke; sam ornament meandra pa ni do cela izključno grški; kajti kakor nahajamo osmorepo zvezdo v slovanskej ornamentiki kot do cela izviren ornament, tako se je tudi meander popolnoma naravno razvil v našem vezenju iz valovite črte, kakor dokazujejo ti-le izvodi:

Da je krivulja ali valovita črta prastari slovanski ornament, tega ne tajé niti oni, kateri bi vam najrajši utajili vse, kar bi le v nekoliko svedočilo o kulturnem delovanju naših prednikov. Krivulja nahaja se na vsakej pravekej posodi (takozvani Burgwalltypus, glej časop. vlast. mnj. zpol. ol. it IX. str. 29), katera je bila po lončarskem krogu ukrožena, in še do dan danes naši lončarji ljubijo ta ornament.

Kakor je znano, preminjajo se v vezenju ornament, zloženi iz krivulj, v voglate ornamente, zlasti tedaj, kedar se ravna vezenje po nitkasti osnovi platna, in kedar se veze s tako zvanim križevim ubodom na sitastem podkladu. Tako se je do cela naravno premenila drobna krivulja v vezenju v dve ravnotežni, menjajoči se vrsti tako zvanih „kocek“ ali „križkov“. Ta kockovana cesta (vrsta) ni sicer pravi meander, a kedar gledamo od daleč na njo, zdi se nam, da je pravi meander. Iz plohe krivulje je z iste vrste ubodom sam po sebi nastal meandrov ornament, kateri je uvezen skoro na vsakem predprtu, na vsakem predpasniku slovaškem pod imenom „mršténka“, „pulmršténka“ in tudi „hadí běžka“ (gadji beg). Ravno tako se je iz proge, sestavljene iz visokih krivulj, sam po sebi razvil pravi jednostavni meander tam, kjer je vezulja vezla po ravnotežnih in križajočih se nitih platna. Ta meander nahaja se v slovanskem vezenju, zlasti na kotnih plahtah in ovratnikih, potem pa tudi na sitkastem vezenju (gnipurnu) z Valaškega, pod imenom „lomana cesta“ ali „sekačova cesta“. (Dalje pride).

Stari lipi

Drevó, že slabo mi cvetoče,
Otožen sem, ko tebe zrem,
Srcé mi, ah, počiti hoče,
Ko mimo tebe, lipa, grem.
Ti vedno vzbujáš v njem spomin
Velikih, groznih bolečin;
Ti morala si, lipa, zreti,
Kar moral je moj rod trpeti,
Zaničevan, ubog trpin.
Ti zrla si za vekom vek,
Ti zrla mnogo si zaprek.

Njegovemu pokoju
In dušnemu razvoju

Ti zrla si težav nebroj,
Ki jih imel je narod moj;
Ti gledáš zmerom dan na dan,
Kar še sedaj trpi Slovan.

Ti gledáš še število

Njegovih ljutih ran,
Katerih seka preobilo.
Sovražno tujstvo mu nemilo.
Šumenje tvojih vej kakó
Močno mi bije na uho!

To ni šumenje... to je stok
 Trpečih Slavinih otrok,
 Težko trpečih leta mnoga
 Pod kletim samosilnikom,
 Dokler ne pride kazen stroga,
 Namenjena sovražnikom.
 Na tebi rosa se blišči
 In v tožne sega mi oči.
 To rosa ni, to solzé,
 Jih toči Slavino srečé,
 Jih toči in jih bo točilo,
 Dokler v naročju naših tal
 Sovražnik nas z mogočno silo
 Brezsranno bode zaničeval.
 Vej svežih malo vrh tvoj šteje,
 Oj lipa, tvoje suhe veje,
 Ki kvišku v sinji zrak molé,
 Gledalcu, ah, se take zdé,
 Ko so povzdignene roké
 Uboge, slabe, stare žene,
 Sodnika milosti proseče
 Za sina, ki nedolžen vene
 V samoti strahovite ječe.

К М Е Ш К Е Й Х И Ш И.

Могучина тѣси, не просторна,
 Ии ставил та умѣтник иѣ,
 Боль ко богата, си уборна,
 Препроста селска хиша ты.
 Ии вендер не палац огромныхъ,
 Не нѣх блеску не бѣж славил;
 А тебѣ, дом селяков скромныхъ,
 Несмртен вѣнец рад бы звил.

Пач рѣс убог си, мал, незнатен;
 А даси мал и не словит,
 Како ты нам си благодатен,
 Како ты нам си знаменит!

Помник ле рѣдек ше са двига,
 Ки нам те давнихъ дѣй гласник;
 Шы наша си найстарша книга,
 Правѣчен, жив нам споменик.

Правица, агодбе правил давне,
 Ты в рекахъ чувашъ прамодрост,
 Прадѣде нам огъваш славе
 Ии срц радост ии нѣх брѣдкост.

Ты шѣге старе си охранил,
 Дѣдуце их по отци сын;
 Ле ты наш ѣзык си охранил,
 Да иѣ затрл нам га туйчин.

Kedaj bo večni dobri Bog
 Otel težavnih nas nadlog?
 Kedaj svobóde sladke cvet
 Naktil bo slovanski svet?
 Kedaj ta divna rajska hči
 Ko zora, bode nam sijala?
 Nikdar se tega, lipa ti,

Ne bodeš čakala.
 Ne bodem se čakal jaz,
 Učakal bo se vendar čas,
 Za nami v njem srečnejši,
 Ko sosed vsak nam bode blag;
 Ko mesto njega gadni vrag
 Ne bode stal na naši meji.

Olepša lipo pozni cvet,
 Prijetna vendar nam diši;
 Takó bo v teku poznih let
 Imel moj narod lepše dni —
 Ne bomo zadnji med naródi,
 To sladka nam tolažba bodi!

Božidar Flegerič.

Кар час нам дал те давна лѣта,
 Найвач обучувал си нам ты;
 Кар здай нам даде ии обѣта,
 Под кмешкой стрѣхой са роди.
 Та хиша нам те маги крушна,
 Домово стебер те честит,
 Из кмешкихъ хишъ нам храна душна,
 Из кмешкихъ хишъ омыке свит.

Не в хиш могжнемъ ясием сѣвѣ,
 Ки мармориат их крые кровъ,
 Под низкой стрѣхой в скрайней рѣвѣ
 Ротен рѣшник те всѣхъ родовъ.

Ии не в дворахъ богатиновъ,
 Кдер блескъ богатства та слѣпи;
 Кдер дом селяшкихъ те тринновъ,
 Рѣшеня зор са нам блещи.

Кар мжж небеса си послала,
 Да вѣчныхъ насъ отжи гробовъ,
 Вся мати кмешка те зыбала,
 Из кмешкихъ смъ вышли домовъ.

Од там нам мыследи глѣбоки,
 Од там кличари к небу намъ,
 Од там нам пѣсенни — пророки,
 За домъ боризди вси од тамъ.

Ии вѣм, да то им срамно вѣстѣ,
Да споне вса нам раздроба,
Да дни нам прибора яснѣе, —
Тер наше прослава има.

Зато ти слава нѣта бжди,
Ой зыбел наших больших дней,
Небо ти тысячъ спач присяди,
Всѣ благодар на та раянѣ.

Primetba. Letos obhajamo štiristoletnico, odkar je bila kirilico tiskana v Krakovem prva slovanska knjiga. V proslavljenju tega, za slovansko književnost prevažnega momenta in v olajšanje učenja staroslovenščine in drugih slovanskih jezikov, pisanih kirilico, prinasamo za poskusno kirilskimi pismenkami gorenjo slavo-datko divnega našega pesnika Šimna Gregorčiča.

Pri tem vodila so nas ta-le načela:

- Slovo *ъ* izpuščamo koncem soglasnikov, ker menimo, da brez njega lahko izhajamo v novejši slovenščini;
- na mestu poluglasnika *ь*, odnosno *ъ*, n. pr. v besedah: рѣдѣ, рѣдѣхъ i. t. d. stoji blaglasnejši samoglasnik *е*, tedaj рѣде, рѣдек, ker se nahaja le ta samoglasnik na mestu poluglasnika pri vzhodnih Slovincih (na Štirskem, Hrvaškem in Ogerskem);
- da se stvar preveč ne oteži, stoji, kakor v novejši ruščini, odnosno bolgarščini, povsod slovo *и* na mestu staroslovenskega *ы*, in za to glasi se tudi nominativ pluralis načinom staroslovenskim na *и* na mestu *ы*, n. pr. „раба~~и~~“ na mestu novoruskega „раба“;

Най ведно мирно бы живѣла,
Нобен не вбурий та вихар,
Огъби са громов та стрѣла.
Занаймай грозный ти пожар.

Да срачно в вѣк си бывалище
Кръштыхъ жен, поштеныхъ жжж;
Дай Бог ти славныхъ жжж родице,
Да зыбел не славѣйшихъ бжжж!

d) staroslovenska pismena: *а, ѡ, — ж, ѡ* in *ѣ* naj se izgovarjajo po današnje, n. pr. свѣт, kakor svēt ali svāt (sanctus), гжѣ, kakor gōs, guōs ali gōus (anser), рѣн kakor řep na Goriškem, Koroškem in Štirskem, ali lejp na Dolenjskem (puleher) i. t. d.;

e) po *с, ѣ, ѣ, ѣ, ж, ѡ* in oziroma *р* (gder mu sledi *ѣ*) stoji v lo-kalu singulara, odnosno pri ženskem spolu, tudi v dativu singulara načinom staroslovenskim in na mesto *ѣ*;

f) po *г, ѣ, к, с, ѣ, ѣ, ж, ѡ* in *р* stoji na podlagi starosloven-ščine in z ozirom na novo ruščino, odnosno bolgarščino in na mestu *и*.

Ker mislimo objaviti kirilskimi pismeni še mnogokak odlo-mek iz nove slovenske književnosti, bode nam jako ugodna vsaka blagohotna, stvarna primetba v popraviljenje ali popolnjenje tega našega poskusa.

Ламурскій.

ФРАНЦЪ ЛЕВСТИКЪ.

Мартинъ Керпанъ.

Народный рассказъ.

Переводъ *) съ словенскаго М. Хостника.

I.

Въ давнія времена, въ деревнѣ Холмѣ, въ Кранѣ, жилъ могучій силачъ, но имени Мартинъ Керпанъ. Его ростъ, говорятъ, былъ до того громаденъ, что ужъ большого и представить себѣ невозможно. Хлѣбопашествомъ, какъ

*) O ruskem prevodu Levstikovega Martina Krpana nam je došla od našega č. g. sotrudnika C. naslednja sodba, ki gotovo razveseli čitatelje našega lista. Gospod C. piše namreč:

„Te dni sem prečital v ruskem prevodu Levstikovega Martina Krpana (Очерки и рассказы современныхъ славянскихъ писателей Л. Фр. Левстикъ: Мартинъ Керпанъ. Переводъ съ словенскаго М. Хостника. СПб. 1888.) Kdor pozna izvirnik in ve, kako krepak je v njem jezik, kakó čisto narodno vse govorjenje in mišljenje: bode si gotovo mislil, da je dober prevod take pripovedke — jako težak. Tudi jaz sem ga začel čitati z nekim strahom, da prevodilec našega lepega Krpana — pokvari. Ali komaj sem pročital dve strani: bil sem radostno iznenaden in čital sem, čital neprenehoma do kraja. To ni robski prevod: čita se, kakor da bi bil ruski izvirnik. Možno pa je bilo to, ker je Krpan čist izraz slovenske krepke, zdrave duše, in velika je zasluga Lev-

protje odnoseljčane, onъ не хотѣлъ заниматься, а пред-почиталъ торговать солью, хотя, при существованіи въ Австріи монополіи на соль, подобная торговля считалась преступной контрабандой. Полагаясь исключительно на свою силу, отправлялся Керпанъ на тощей клычкѣ въ

stikova, da je tako lepo zadel to narodno mišljenje. Pa tudi prevodilec rešil je svojo zadačo tako srečno za to, ker se je zamislil v čudno lep svet ruskih narodnih pripovedek in zato čisto ruski misli. Beseda mu teče tako gladko, krepko, neprisiljeno, kakor da je ruski izvirnik. To je velika zasluga, in ta prevod lahko stavimo za vzor, kako bi se imelo v obče prevajati iz slovanskih jezikov. Ali prevod je jako lep, tako dovršen gotovo tudi za to, ker je mišljenje in govorjenje slovenske pripovedke jako podobno ruskemu. Saj so si v obče take slovanske narodne pripovedke navadno jako podobne.

Ruski čitatelji so pač gotovo čutili se kakor v svojem pripovednem svetu, in to je pohvalno za Levstika in prevodilca. Bilo bi zanimivo, ko bi se ta prevod pri nas ponatisnil, pa bi čitatelji mogli sami soditi. (Tej želji ustrezamo mi v „Slov. Svetu“, dobivši posebe dovoljenje od g. prelagatelja, našega rojaka g. M. Hostnika, profesorja na Ruskem. Op. ur.)

Трієсть и, набравъ тамъ нѣсколько пудовъ соли, свободно и безъ страха развозилъ ее по деревнямъ для продажи. Граничаре — такъ звали акцизныхъ надсмотрщиковъ — знали про эти проказы Керпана, но не рѣшаясь вступить въ открытую борьбу съ нимъ, хотѣли, какъ-нибудь хитростью захватить его врасплохъ и посчитаться съ нимъ. Но и Керпанъ не дремалъ: онъ насквозь видѣлъ граничаръ и всегда счастливо избѣгалъ съ ними встрѣчи.

Было зимнее время. Поля и деревни были засыпаны глубокимъ снѣгомъ. Отъ одного поселка до другого тянулись узенькія тропинки, проложенныя нѣшеходами. Шоссе въ тѣ времена не бывало. Но такой-то тропинкѣ плелся однажды Керпанъ на своей неизмѣнной лошаdkѣ навьюченной мѣшками съ солью.

Вдругъ, неожиданно-негаданно, катитъ ему на встрѣчу дорогая карета, запряженная четверней. Въ каретѣ сидѣтъ цесарь Иванъ, отправлявшійся тогда въ Трієсть. Керпанъ, никогда не выдавшій царственныхъ особъ, не обратилъ никакого вниманія на проезжаго и даже шапки не снялъ. Но съ него взysкивать за это нельзя: съ одной стороны, онъ былъ простакъ, а съ другой — и не до поклоновъ ему было: боясь, чтобы лихая четверня не сбила съ ногъ его тяжело навьюченной кобылки, онъ подхратилъ ее на руки и, вмѣстѣ съ товаромъ, отнесъ в сторону. Такъ щегольская карета проѣхала мимо. Приподнять и перенести кобылку — для Керпана было все равно, что намъ передвинуть стулъ съ одного мѣста на другое.

Цесарь все это видѣлъ и удивился необыкновенной

силѣ Керпана. Тотчасъ приказалъ онъ кучеру остановиться и спросилъ съ любопытствомъ: — „Кто ты такой“?

— Зовутъ меня Керпаномъ, хладнокровно отвѣтилъ силачъ, — родомъ я изъ Холма, версты четыре отсюда будетъ.

— Что за товаръ везешь? снова спросилъ цесарь.

На секунду смутившійся Керпанъ отвѣчалъ смѣло: — Набралъ губокъ, да самую малость брусковъ.

— Зачѣмъ же ты бруски положилъ въ сумки? — продолжалъ цесарь.

— Да видите-ли, баринъ: боюсь, какъ бы отъ морозу не потрескались; вотъ я и обернулъ ихъ въ солому да положилъ в сумки.

Такой отвѣтъ вполнѣ удовлетворилъ любопытство цесаря Ивана и онъ прибавилъ: — „Конечно, тебѣ лучше знать, какъ обращаться съ такимъ товаромъ. А вотъ диво, какъ это ты такъ легко перенесъ свою лошаdkу. Правда, она у тебя тощая, а все же кости у нея есть“.

Последнія слова показали Керпану нѣсколько обидными; поэтому онъ гордо отвѣчалъ:

— Вижу, что у вашихъ коней мяса побольше, да я все-таки не прожѣню своей лошаdkи на всю вашу четверть, вотъ на эту самую. А что я на рукахъ перенесъ ее, такъ доложу вамъ, что и двѣ такихъ могу нести на рукахъ версть пять, а нѣтъ, такъ и больше, еслибъ на то пошло.

Цесарь удивился, но ничего не сказалъ: „Его нужно имѣть въ вилу“, рѣшилъ онъ про себя и велѣлъ кучеру ѣхать далѣе.

Dositej Obradović,

početnik narodne književnosti srbske.

Ko je Bog dal ter je prišel čas, da se v Srbiji knjiga preporedi in, po narodu šireča se, bode mu na hasen — pojavili so se v Srbstvu na vse strani veliki možje književniki.

Srbija pred porodom svobode svoje dala je Vuka Karadžića, junaška Črna Gora pesnika Petra Njeguša, prelepi Srem Jovana Raića, plodna Bačka Lukijana Mušickega, ravni Banat Dositeja Obradovića. Ta prej, drugi poslej na svet prišedši, sešli so se oni v knjigi srbski ob novem ranem jutru. V siromaštvu vzrasli, s trudom in muko obogatili so oni sebi um, pa so oplodili in obnovili knjigo v Srbiji ter odprli jej široko polje.

Knjiga srbska, kateri je bil sveti Sava smér določil in pokazal pot, bila je po lepem tem početku in za dve sto in toliko let napredka — dolgo nato, dolgo otrpnela; narod je zadela nesreča in revščina, pa mu je tudi knjiga in prosveta propala. Ako je potem v Srbiji knjiga začela se obnavljati, šla je bila krivim potom; ono ni bila srbska knjiga niti ni v njej bil srbski jezik, torej tudi ne na korist narodu srbskemu. No v dobri čas rodil se je *Dositej Obradović* ter se del na to, da svetu srbskemu odpre oči: kako treba,

da knjiga bode narodna, da se piše za narod ter v onem jeziku, ki ga govori narod.¹⁾

Letos, in upravo sedaj, ko bratje naši Srbi morejo slaviti osemdesetletnico smrti tega velikega naučitelja in prosvetitelja svojega: vredno je pač, da se ga tudi slavjanski Slovenci vsaj nakratko spominjamo kot početnika srbske narodne književnosti.

Obradović, rojen v Čakovu v Banatu l. 1739, bil je mlad se pomenišil, želeč, da se posveti; ali vsled težnje za nauki zapustil je samostan (Opovo v Fruški gori) ter šel po svetu. Odšedši skoz Hrvatsko, prepotoval je Dalmacijo (tukaj bil posvečen), pa nadalje Grško, Albanijo, Italijo in tudi Turško, učec se sam pa poučujoč druge in nekoliko vršeč službo svečeniško, da se preživi. Zatem je prebil šest let v Beču in tri v Požunu; a pozneje se napotil v Nemčijo, kjer je v Hali in v Lipsku slušal filozofijo.

V Lipsku je tedaj bila tudi ruska knjigotiskarna Gottl. Breitkopfa; in tako se *Obradoviću* sedaj izpolni davna želja, da „kaj srbski v tisku izdá in prekrasnim hčeram in sino-

¹⁾ Tako piše A. Sandić v listu „Glas Naroda“ 1874. 22.

vom naroda svojega priobči*. Najpreje izdà svoj životopis pod naslovom: *Животъ и приключенія Дмитрія Обрадовича нареченого у калуđerству Доситія* 1783. 8° 126 str., knjigo jako zanimivo sodržajem in tolmačenjem, kjer je pisec hotel pokazati svojim rojakom, kako potrebne da so učilnice. Zatem priobči spis: *Совѣти здраваго разума* 1784. 8. 120 str., s katerim je namenil podati prostonarodno moralno filozofijo. Poleg tega je z nemškega preložil predikatorja G. J. Zolikerja: *Слово поучительно* 1784. 8. 30 str. A pozneje je dal tudi v Lipsku tiskati prevažno knjigo: *Езопове и прочихъ разныхъ баснословцевъ басне, s različnih jezika na slaveno-srbskij prevedene i sad prvij red pravoučitelnyimi poleznymi nastavljenijami izdate i srbskoj junosti posvečene* 1788. — 8. 451 str. Tudi jedna: *Пѣсна на взatie Бѣлграда*, 1789, bila je tam tiskana.

V tem času je bil Obradović obiskal tudi Francosko in Angleško ter se je posebe v Parizu in zlasti v Londonu seznanil z znamenitimi moži učenjaki. Tudi se je bil napotil v Rusijo, v livonski Šklov, h generalu Zoriću, ker mu se je bilo obečalo, da se osnuje tiskarna, ter bo on tam izdajal svoje knjige; kar pa se ni izvršilo. Zato Obradović dà potem v Beču v knjigotiskarni Stef. Novakovića na svetlo lepo delo: *Собрание разныхъ правоучительныхъ вѣштей въ пользу и увеселение* 1793. — 8. 316 str., med temi tudi spis: *Lausus i Lydia in Stanari iz Marmontelovih Contes moraux*. Ker je pozneje srbska tiskarna bila prodana v Budim, šel je Obradović v Benetke, kjer so mu srbski trgovci namenili letno plačo 2000 for., da more brez skrbi delovati književno za svoj narod. V Benetkah je sedaj izdal prevod iz grškega *Κοινωνοδρομιον* или толкованіе воскресныхъ евангелій 1796; potem pa svoj spis: *Этика или философія правоучительна по систему г. проф. Соави*, 1803. — 8., 160 str. In naposled je še izšla njegova: *Пѣсна на инсurreкцію Сербіановъ*. Serbiji i hrabrym jeja vitezovom i čadom i bogopomagajemomu jih vojevodi g. Georgiju Petroviću posvečena, 1804.

V tem je Bog dal, ter je zasvetila zora svobode jednemu kraju, jednemu delu naroda srbskega. Isti Petrović — Kara Gjorgje — Crni Jurij dvignil je bil narod in oslobodil Srbijo od Turkov. Obradović komaj dočakavši to srečo srbsko, navdušeno kliče:

„O vѣk zlatni! o mila vremena! O veselja i sladke radosti! Srbija je naša izbavljena! Blaga želja od naše mladosti!“ — prejde v *Belgrad*, od Kosova prvo srbsko slobodno prestolnico, ter posluje tukaj z besedo in dejanjem o prosveti srbski v jeziku národnem. Postavši naposled „člen sověta i popečitelj prosvěštenija narodnog“, bil je Dositej kot Srbin prvi v tem redu in dostojanstvu tako srečen, da je dočakal in odprl prvo veliko školo v Belgradu, kjer se je med učenci prvi našel Vuk Stef. Karadžić, poznejši vreden zaménik Obradovićev. Ali skoro za tem slavnim delom svojim umré veliki učitelj in prosvetitelj Dositej Obradović 28. marca 1811 ter je bil pokopan pred saborno cerkvijo Belgrajsko, kakor je kazala baš njegova nadgrobnica glaseča:

Овде нѣгове сербске кости леже. Он је род свој љубю. Вѣчна му памят!²⁾

Obradović ni bil za življenja na svetlo dal vseh svojih del književnih; zmerom je čakal, da se v Belgradu napravi srbska knjigotiskarna, pa da od tod zasveti Srbstvu nova luč prosvete. Ostalo je za njim več njegovih *rokopisov*, ki pa so bili na svetlo dani po njegovi smrti. A ti so naslednji: *Мезимац*, čast vтора sobranija pravoučitelnyh veščej v polzu i uveselenije, po podlinnomu rukopisu Pavlom Solarićem izdan, v Budimu 1818. 8. 230 str. t. j. drugi del pravoučnih stvari. *Христотія сирѣчь благий обычай и вѣнакъ отъ алфавита* izd. Jos. Milovuka i Gavr. Bozítovca, v Budimu 1826. 12. 119 str., upravo nauki o dostajanju mladeži; prevod iz grščine 1770 l. *Писма*, skupio i na svet izdao G. M., (Georg Magarašević), troškom Matice serbske, v Budimu 1829. 8. 120 str.; dodane so tri pesmi in pet cerkvenih govorov. *Дух сншанія Доситеевоу*, ot G. M., troškom Matice serbske, v Budimu 1830. 8. 126 str., izbor iz njegovih najboljših spisov. *Первенацъ, ижица или Досікеева Буквица*, pribavio i na svět po podlinnom rkp. izdao Sevest. Ilić, u Karlstadtu 1830. 8. 168 str., moralno filozofskega sodržaja po grških primerih iz l. 1770. In *Буквица* izdana troškom K. Kaulici, v Beču 1830. 8. 79 str., kratki sestavki azbučnim redom, ulomci. — To so (poleg P. J. Šafařika: *Gesch. d. südslav. Literatur III.* 2) vsa književna dela Obradovićevo.

Dodati nam je tu, kako je *Dositeju* bil „prvi povod i uzrok“ delu književnemu. Bivajoč v Dalmaciji v selu Kosovu v domu popa Avrama Simića in čitajoč besede sv. Jovana Zlatousto na Dela Apostolskega, izvajal je in beležil za sebe iz teh „neka mesta, koja bi mu najugodnejša bila“. Svečnikova najstarejša hči Jelena poprosi ga, da jej prosto srbski napiše kaj iz te knjige. „Tedad on vse ono, kar je že bil za se prepisal, prevede na prosto, in za učiniti da oni prekrasni devici čitanje tega bode prijetneje, razpoloži to na glave, počinjoči vsako po azbuki“. Tako je ponikla pozneja na glasu „Dositejeva bukvice“... „I milostivi Bog izpolnio je želanije njegovo slihvoju“, kakor izpoveda sam Obradović.

Kar se dostaje *Dositeja Obradovića srbskega pisatelja*, glavno je to, da se je on prvi bil odločil, da povzdigne v Srbih narodni jezik na čast književnega. Dotlej je namreč Srbom rabil — vsled ruskega vpliva po cerkvenih knjigah, pošiljanih jim iz Rusije — neki mešovit srbsko-rusko-slovenski jezik, kot viši književni nasproti ljudskemu, in to v vseh literarnih proizvodih, bili oni nabožnega ali svetskega sodržaja. Svečeniki in malone vsi tedanji z znanostimi se baveči ljudje v Srbii težali so vse za nečim na veliko in na visoko, tuječi se od svojega častitega naroda, kateri s plugom orje in z motiko zemljo koplje, ali preprosto vrši kakošno drugo rokodelstvo ali v obče kako obrt. „Visokoučenost“, katero so črpali po tujih velikih šolah, od učiteljev tujcev, zamamila jih je bila toliko, da so mnogi „otmeni“ Srbi mrzili krasni jezik narodni, misleči nepazljivo in nepre-

²⁾ „Glas Naroda“ 1874. 26; „Danica ilirska“ 1842. 45.

mišljeno, da je pokvarjen iz cerkvene slovenščine, s turskimi besedami povse nagrjen ter „samo svinjarski i govedarski jezik“, pa zatorej za više narodne svrhe neprimeren, celo nespodoben! Obradović nasproti, po gāslu: „A koji može više polzovati (koristiti), nego opšti celoga naroda jezik?“ začel je prvi med Srbi pisati v prostem jeziku narodnem in upravo zato njega ide nemirna slava.³⁾

Istina, da *Dositej* lepe te naloge ni dovršil niti je privedel do konca: vendar seme, katero je usejal Obradović, ni ostalo brezvspešno, temveč je obrodilo kmalu lep plod. Akoprav ni bilo lahko, povse odreči se starega cerkvenega jezika, ker ga je štivila obča poraba; ipak se je našlo možev razboritih, kateri so z dušo in telom pristali k načelu, da se namreč izven službe cerkvene izključljivo rabi jezik narodni. Posebno so o tem delovali Obradovićevi velezaslužni

³⁾ F. B. Korinek: Obča povestnica III. 403.

Ogled po slovanskem svetu.

Polit. društvo „Edinost“ je imelo 5. aprila svoj obči zbor, katerega se je udeležilo lepo število članov iz Trsta, okolice in daljnjih krajev. Kot kandidat za državni zbor postavljen od društva, bil je prisoten poleg dosedanjega predsednika drž. poslanca g. vit. Iv. Nabergoja tudi novi v istočni Istri jednoglasno izvoljeni državni poslanec g. prof. Viekoslav Spinčič. Bilo je prisotnih tudi nekaj gostov, dva iz Ljubljane in 1 (urednik „Nove Soče“) iz Gorice.

Potem ko je predsednik pokazal na to, da je polit. društvo „Edinost“ dandanes najstareše na Slovenskem in izrekel nado, da bo delalo koristno in z blagodejnim vplivom, kakor doslej, pričel je g. Truden razgovor o bodočem delovanju slovenskih poslancev v državnem zboru. On je obsejal dosedanje oportunističko politikovanje, katero ni obrodilo nikakega pravega sada, zato pa se je odločno postavil zato, da bi se osnoval *slovanski klub*, in da bi k temu pristopili tudi slovenski poslanci. On pesimistično sodi o slovenskih drž. poslancih s Kranjskega; ker pa želi, da bi se priljubljeni zastopniki narodovi ohranili narodu, da bi ta ne bil prisiljen dajati jim nezaupnice, zato želi, da bi ti pravi narodovi izvoljenci krenili jo na pravo pot. Prečital je na to poseben predlog, ki zahteva izvršbo narodne avtonomije in združevanje in taktiko slovenskih poslancev v soglasju s takimi poslanci drugih slovanskih narodov, s pomočjo katerih bi bilo možno doseči narodno avtonomijo na vse strani.

Na to se je unela obča debata. Drž. poslanec Nabergoj, ki je večkrat posegnil vmes, se je končno izjavil za resolucijo, kakor jo je pozneje stilizoval drž. poslanec Spinčič, in katero je sprejel jednoglasno obči zbor.

Poslanec Nabergoj je opomnil, da se bo držal programa Ljubljanskega shoda od 2. okt. 1890, in da se gledé na to

nasledniki: novinar Dimitrij Davidović, romanopisec Milovan Vidaković, a osobito preje imenovani nesmrtni Vuk Stefanović Karadžić, kateri poslednji je ustanovil Srbom jeden občeniti jezik književni, izmed vseh slavyanskih jezikov najkрасnejši, najdivnej, pravi jezik srbski. Namesto nekdanje jezikove mešanice „slaveno-sèrbske“, katere ni nikdo razumel razven onih, kateri so se je učili v šoli, vlada dandanešnji v vsekoliki srbski književnosti jezik upravo narodni tako, da v Srbih „nima o tem razlike med gospódo v svili in žametu in med ratarjem v kmetski suknji in obrtnikom pri teškem rokodelu“. A naravni pot in neposrednje sredstvo temu duševnemu napredku svojega naroda je bil pokazal *Dositej Obradović*, pa je tako on zares početnik prave narodne književnosti v Srbih, katera da ogrevaj prek Hrvatov tudi nas Slovence!

Andrej Fekonja.

po svoji vesti odloči, pridružiti se takemu klubu, v katerem bi bilo možno priti do tega cilja, in da bo v tem pogledu postopal kar možno v soglasju z drugimi slovenskimi poslanci. Drž. poslanec prof. Spinčič je poročal to, kar je pozvedel malo dnij poprej v dotiki s svojimi volilci, v družbi katerih je bil tudi poprejšnji velezaslužni bivši drž. poslanec dr. Vitezić. Kar se dostaja tega, je dr. Vitezić izjavil se, da ima o Hohenwartovem klubu dvanaestletno skušnjo, in da po tej skušnji smatra on ta klub za največjo nesrečo slovanskih narodov, zastopanih v Dunajskem državnem zboru. Kajti ta klub je klin, da ne morejo ti slovanski narodi doseči ničesar odločilnega. Tega preverjenja se tudi volci poslanca Spinčiča, in zato, pa tudi po svojem razumu — on ni zato, da bi vstopili v Hohenwartov klub, temveč zato, da se osnuje poseben *slovanski*, oziroma *jugoslovanski klub*. Ako bi prišlo samo do jugoslovanskega kluba, v katerem bi sedeli dalmatinski, slovenski poslanci in on kot zastopnik istrskih Slovanov, gledati bi bilo nato, da stopi ta klub v vedno širše zveze s klubi ostalih Slovanov, torej s češkimi poslanci, in, kakor se on nadeja, končno tudi s poljskim klubom.

Nadaljnja debata je kazala, da vsaj kranjski slovenski poslanci najbrže ali gotovo vstopijo v Hohenwartov klub; gledé na to možnost in verjetnost, so se vsi deležniki razgovora odločili samo za *uslovni* ali pogojni vstop, t. j. samo za slučaj, ko bi dal ta klub poroštev, 1. da ne bo nikakor oviral teženj po izpolnitvi narodne avtonomije, oziroma programa Ljublj. shoda; 2. da bo ta klub pozitivno pospeševal te težnje. G. Gabršček, urednik „Nove Soče“, je pojasnil želje volilcev, ki so na Goriškem izvolili dr. Gregorčiča. Ti izrecno zahtevajo, in dr. Gregorčič se vjema z njimi, da Hohenwartov klub mora dati tu navedena porošstva, drugače da ni vstopiti v ta klub. A to, kakor je g. Gabršček pau-

darjal še posebe, in pojasnil g. Truden tudi s posebnim primerom, mora se zgoditi *prej*, nego vstopijo jugoslovanski poslanci v Hohenwartov klub; stopiti je torej treba v dogovor s pojedinci, ki hočejo postati člani tega kluba, in pozvedeti, ali so voljni v pojedinosti in vkupnosti kot celoten klub podpirati opravičene, zgorej izražene težnje jugoslovanskih zastopnikov.

S temi pojasnili so bili zborovalci od kraja zadovoljni, in g. prof. Mandić, urednik „Naše Sloge“, je razgovor rekapitoloval, rekši, ako bi imel ostati obči slovanski klub vedno samo oddaljen vzor in to sosesno zaradi nepopoljšljivih Poljakov, in ako bi se ne bilo možno izogniti Hohenwartovega kluba, naj se osnuje vsaj jugoslovanski klub, ki bo podpiral Hohenwartov klub pod navedenimi uslovji. In nato je stavil drž. poslanec Spinčić, kakor začetkom rečeno, posebno osnovan predlog, kateremu je pritrdil tudi g. Truden. Ta predlog v obliki resolucije se glasi doslovno:

„Gledé razvrščenja strank v novi državni zbornici pričakuje politično društvo „Edinost“ od gg. poslancev Ivana viteza Nabergoja in prof. Vjekoslava Spinčića, da se potezata za to, da se osnuje slovensko-hrvatski klub — ako ni mogoče osnovati slovanskega kluba — koji bi se stavljaj v dogovor s Hohenwartovim ali kojim drugim klubom, koji bi zmiraj in odločno podpiral slovenske poslance vsaj v toliki meri, kolikor zahtevajo odloki Ljubljanskega shoda.

Iz narodnih in verskih ozirov izreka politično društvo „Edinost“ iskreno željo, da imenovana poslanca ne vstopita v kateri-si-bodi klub, kateri bi se v doseg stalne ali začasne večine vezal s klubom prejšnje levece.

Sploh pričakujemo od imenovanih dveh poslancev, da dosledno in zložno z drugimi jednakomiselnimi slovanskimi poslanci delujeta v izvršenje narodne avtonomije in popolne jezikovne enakopravnosti v šoli in v vsem javnem življenju.

To resolucijo je sprejel občni zbor društva „Edinosti“ jednoglasno, in mi se skupnemu zboru, kakor še posebe po-jedinim razgovornikom, zahvaljujemo na tej resoluciji, ter ne želimo drugega, kakor da bi se je slovenski in jugoslovanski poslanci v obče držali nepremično. Kajti resolucija podaje jugoslovanskim zastopnikom napotek, vsled katerega se morejo združiti v posebni zvezi kot samostalen klub, ki ne bi bil podrejen, ampak vsporejen, vsporeden klub poleg drugih, torej tudi Hohenwartovega kluba. Poslednji bi se smel opirati na jugoslovanski klub jedino pod *vzajemnimi poroštvi*, ako bi podpiral jeden klub težnje drugega kluba. Taka rešitev zamotanega vozla je razumno jako ugodna.

Josip Kušar, posestnik v Ljubljani, je izvoljen v Ljubljani državnim poslancem namesto pokojnega dr. Poklukarja, in sicer s 394 glasovi od 395 glasov. Gledé na to izvolitev torej ni bilo nikakega razpora. Nadejajo se, da bo postopal v smislu programa Ljubljanskega shoda.

Azbuko je priobčil svojim čitateljem slovenski šaljivi list „Brivec“, ki izhaja v Trstu; podajati hoče tudi kratke odstavke s cirilico iz slovanskih jezikov in jih prelagati na slovenski jezik.

b) Ostali slovanski svet.

Državni zbor se je pričel 9. t. m., 11. aprila pa se slovesno odprl s prestolnim govorom. Kolikor se ve doslej, ostanejo Staročehi moravski kot posebna skupina zunaj Hohenwartovega kluba; ravno takó veleposestniki češki. Obe ti skupini boste pa gledali stopiti ali v stalno zvezo ali pa le od slučaja do slučaja s Hohenwartovim klubom. Jedino o Slovencih poročajo, vsaj o kranjskih, da so sklenili stopiti v Hohenwartov klub ter se temu podrediti popolnoma. Po dosednjih skušnjah in po analogijah zastopnikov drugih narodnostij slovanskih ni umeti, zakaj bi se ravno slovenski poslanci podrejali Hohenwartovemu klubu ter si takó brezpotrebno vezali roke. Slovenski poslanci vidijo zgled na drugih slovanskih skupinah, ki si nasproti temu klubu varujejo svobodo, poleg tega so se zavezali ravnati se po programu Ljubljanskega shoda. Torej, ako so se zavezali za skupni cilj, jim so potrebna tudi primerna skupna sredstva: tako sredstvo pa Hohenwartov klub nikakor ni, in more on po največ od slučaja do slučaja na podstavi prejšnjih dogovorov podpirati skupne težnje slovanskih poslancev. Slovenci naj ostanejo posebna samostalna skupina, katero bo Hohenwartov klub izdatniše podpiral, nego pa v njeni podrejenosti nasproti njemu.

Hohenwartov klub. Dasi naše poročilo o občnem zboru pol. društva „Edinost“ posebno kaže na pomen Hohenwartovega kluba, pristavljamo vendar še tu nekaj stavkov, ki jih je izrekel o tem klubu drž. poslanec prof. V. Spinčić. On je rekel, da v ta klub vstopajo nemški konservativci iz onih nemških dežel, kjer žuga nevarnost veri in konservativnim načelom; zastopniki teh dežel imajo torej potrebo, da so v enem posebnem klubu, in da njih potrebam odgovarja Hohenwartov klub. Med Jugoslovani pa ni kljubu vsemu razpivljanju niti najhujši „liberalce“ tak, da bi razdiral konservativna načela ali izpodkopaval katoliško vero, t. j. vero, kakor jo zares uči katoliška cerkev, ne pa, kakor stvari preobračajo oni, ki pobijajo slovanske „liberalce“. Jugoslovani torej nimajo potrebe zaščiti ne vere, ne konservativnih načel; njim je v nevarnosti jedino narodnost, in za to zaščitanje ni kazal doslej sposobnosti Hohenwartov klub, in vsled tega je treba osnovati poseben slovanski, oziroma slovensko-hrvatski klub.

Različna mera. Poljski poslanec Madejski se je izjavil v smislu, da grof Taaffe se je boril in se še bori za narodno enakopravnost proti nemški hegemoniji in centralizaciji. Narodno enakopravnost pa da je podeljevati materialno ne jednako, ampak v smislu svobodnega razvijanja vsakega naroda in potreb pojedinih narodov. Poslanec Madejski je pozabil, da *mere* svobodnega razvijanja nima drugi določevati, nego vsak narod sam sebi. Ustava deli vsem narodom jednako svobodo po enakem pravu; razume se samo po sebi, da tudi *po doseženi* svobodi ne more noben narod zmagati vsega nakrat ali celo nadkriliti druge narode, ki uživajo od poprej in morda na veke neskrčeno svobodo razvijanja. Meje gledé na to ima vsak narod sam v sebi, v lastnih močeh. Da bi pa drugi narodi ali pa tuje stranke narekovale

mero svobode pojedinim narodom, to ni v ustavi, in bi to pomenilo, narodom postavljati varuštvo kot nezreli narodom. Takih načel se drže v Avstriji nemški liberalci in poljska frakcija, ker tema gospodovalnina strankama je do tega, da uživati poleg Madjarov oni dve sami popolno svobodo, in da drugim deliti le to, kar ugaja tej gospodovalnosti. Proti takim načelom se je odločno ustavljati, ker ustava ne pozna narodov in strank kot varuhov nasproti drugim narodom. Ako se zagovarja celó politička samostalnost od iste strani nasproti balkanskim narodom, so toliko bolj dozoreli za mnogo manjšo, to je ustavno svobodo avstrijski narodi in sicer ti narodi, o katerih govori Nemci v obče, da so jih osrečevali in vzgajali na stoletja s pomočjo toliko hvaljene zapadne kulture. Ta zapadna kultura daje sama sebi svedoštvo največjega uboštva, ako ni mogla vzgojiti slovanskih narodov avstrijskih do tolike mere, da bi jih razglasila po tisoč letnem vzgajanju dozorelimi za ustavo, kakoršna je avstrijska, svečano in podeljena v namen, da se izvršuje, ne pa krati na več desetletij do današnjega dne.

Kršćansko-konservativni strana v kral. českém. Dne 30. marca je zborovala „katoličko-političká jednota“ v Pragi. Govorila sta P. Jan Drozd in Karol princ Schwarzenberg. Namen društvu je priznanje v teoriji in praksi naukov krščanskih, „jak je cirkev podává a vykládá“, skupno delovanje katolikov pod vodstvom škofov, organizacija v kat. društvih in kat. bralnih društvih, utrjenje kmetijstva in obrti, zblizanje s konservativci drugih dežel in narodov avstrijskih. O potrebi brambe narodnosti v tem programu ni govora nikjer, pač pa pričakujejo kaj tudi za narodnost, ako se utrdi konservativni živeli v narodu. — Princ Schwarzenberg je poudarjal potrebo, da se povzdigne versko-nravstveno življenje. V politiki obsojuje radikalno mišljenje in teženje Mladočehov, da plemstvo ne more postopati z njimi, razum, ako bi Mladočehi postavili v drž. zboru kak predlog, ki bi ga moglo sprejeti tudi plemstvo. On meni, da Staročehi bi se utegnili še okrepiti, ko bi ne bili med njimi preliberalni živli. On ne obžaluje, da je propadla češko-nemška sprava, dasi mu je žal, da ni prišlo do sprejetja kurij. Se ve da, ker v kurijah bi odločevalo vedno plemstvo, kakor bi ugajalo njemu. Schwarzenberg pravi, da plemstvo se ne bode vezalo tudi z lažiliberalizmom, kajti agrarniki in ono imajo nasprotna načela. Mladočehi ne bodo imeli na svoji strani ne plemstva, ne Poljakov, ne konservativcev. Plemstvo češko, bo v drž. zboru hodila poprejšnja pota. Govornik je proti temu, da bi se sodnijski okraji na Češkem omejevali po narodnosti, ker bi to vedlo do deželice v deželi, v kateri bi bili Čehi samo gostje; v taki razdelitvi sodnij vidi on pot do vstvarjenja — *Trentina* na Češkem. Naposled priporoča resolucijo proti temu, da bi Praga brezplačno podelilo mesto za Husov spomenik. Resolucija se ve da se je sprejela. Po Husu in njegovih čestilcih sta mahala večkrat oba govornika.

Princ Schwarzenberg je združil več načelnih vprašanj in pokazal, da Slovanstvu se ni ničesar naupati od njegovih pristašev. Lažiliberalizem je identifikoval s pravim liberaliz-

mom. Pokazal je, da plemstvo češko se hoče bratiti s Poljaki tudi nadalje. Boji se drugega Trentina, pa nima volje, da bi se češki narod utrdil kot celokupen narod; njemu je do češkega kraljestva, v katerem bi tudi nadalje imelo prvo besedo češko plemstvo, katero je prav za prav pokopalo Staročehi, ki so temu plemstvu zaupali mnogo, mnogo preveč. Princ Schwarzenberg je s svojim govorom razkril mnogo protislovij v svojih nazorih. Da ni njegov govor po volji niti nemškimi liberalcem, je umevno, ker so se hoteli ti s pomočjo češkega plemstva in Poljakov pos. eti do državno-zborske večine, potem pa tudi, ker je obsodil židovsko-liberalna načela o svobodi delitve zemljišč. Tega pa ni obsodil, da je med Poljaki mnogo židovskega liberalizma in duha, kateri dopušča vsak trenutek združevanje z nemško psevdoliberalno levico.

V gospodsko zbornico je imenovanih 18 novih članov, izmed katerih je najmanj pet odločnih liberalcev. Med novimi člani jih je izredno mnogo takih, ki imajo neposredne ali posredne zasluge za obče znanstvo; med temi je n. pr. Jos. Hlavka, c. in kr. stavbeni svetnik in zemljišeni posestnik na Češkem, ki je omogočil s svojim velikim darom češko akademijo in je sedaj nje predsednik. Gotovo na Miklošičevo mesto je poklican tudi Vatroslav Jagić, profesor slavistike na Dunajskem vseučilišču, c. pravi državni svetnik (ruski) in c. kr. dvorni svetnik. Dr. Frd. Zoll je prof. rimskega prava na Krakovskem vseučilišču in član ondotne akademije.

Dr. Riegru je umrla soproga Marija, hči slavnega Palackega, in sicer v Rimu; nje truplo so prepejali na Češko. Bila je pokojna gospa na čelu mnogim dobrodelnim društvom in podjetjem. Huda je ta izguba za bivšega voditelja češkega naroda, ko ga je zadela ravno sedaj v čas britkih dni političkega življenja. Dr. Rieger se je uže vrnil iz Rima v Prago — Umrla je tudi Marija Skrejšovská, r. Wolframová, vdova po znanem žurnalistu in politiku češkem, I. S. Skrejšovskem. Še več žalostnega, nego soproga Riegrova, je pretrpela pokojna Skrejšovská. Naj obe v miru počivati.

Ustředni Matice školská v Praze. Dne 25. marca je bil občni zbor te Osrednje Matice šolske. Leta 1890 je imela ta Matica šolska 221 krajnih odborov ali podružnic, na Moravi 43 in v Sileziji 1. K tem je prišlo med letom še 18 novih podružnic in to 14 v Čeah, 3 na Moravi in na Slezkem 1. „Schulverein“ pa ima v Čeah 500, na Moravi 152 in na Slezkem 51 svojih „skupin“. Matica školska je od 1880-1890 osnovala v 58 mestih 83 šol s 196 razredi in je podpirala 62 šol. Izmed teh ste 2 gimnaziji, je 43 občinskih šol in 41 otroških vrtov. Razposlala je tudi 1200 knjig minulega leta. Leta 1890 je bilo dohodkov na darovih in prispevkih 169.379 gld. 84 kr., stroškov pa 160.926 gld. 96 kr., ostanek je 8452 gld. 70 kr. — Na mesto odstopivšega predsednika dr. Riegra je izvoljen dr. Jaromir Čelakovský, prof. na češkem vseučilišču. Kljub velikim žrtvam, ki jih prinaša češki narod za šolsko Matico svojo, vendar

ne more se meriti z nemškim Schulvereinom, ki se ve da dobiva podpore tudi iz Nemčije. Nejednak, nenaraven boj tudi na stran, kakor med Slovenci!

Proteste proti izvršeni volitvi državnega poslanca v zapadnih občinah istrskih s primernim predgovorom in dodatkom je izdalo pol. društvo „Edinost“, v 31 stranij obsegajoči brošurici. Knjižica, pisana v nemškem jeziku, v jedrnatih potezih riše zgodovino istrskih Slovanov, posledica katere je njih sedanje žalostno položeno. Pojasnila so na vse strani taka, da morajo razburiti vsakega poštenjaka, tem bolj narodnega zastopnika, pred vsem slovanskega. Nadejati se je, da ta knjižica doseže svoj namen, lepo zaslugo pa si je pridobilo pol. društvo s tem novim činom svojega delovanja.

O situaciji v državnem zboru pišejo v smislu, da Hohenwartov klub je samo sredstvo, da pride levica do krmila, in da se s tem sredstvom desničarji polagoma pripravijo nato. Drugače bi bil ogenj v strehi, in utegnili bi se Slovani vesti do časa drugače. Hohenwartov klub se kmalu razuši, pa to nič ne dé; saj glavno ulogo vendar izvrši po namenu zaradi katerega se je ponovil. Slovenski poslanci po takem bodo sokrivi, da Slovani niso prišli o pravem času do skupnega slovanskega kluba, ki bi bil mogel stvari zasukati ugodnejše. Vsekakor je videti, da Hohenwartov klub je v resnici klin, da se ne združijo vsaj Čehi in Jugoslovani za solidarno postopanje po skupnem klubu.

Na Dunaju so sedaj občinske volitve, v III. razredu je prodrlo 33 antisemitov nasproti 13 liberalcem; v II. razredu pa 37 liberalcev nasproti 9 antisemitom. Najbrže bodo imeli nemški liberalci z Židi še na dalje večino v mestnem zastopu; ali masa prebivalstva je zastopana v III. razredu, in ta se je v ogromni večini izrekla proti nemško-židovski liberalni stranki. Liberalizem nemški je na Dunaju, prvem mestu avstro-ogerskem, dejanski propadel. Drugod se ga še drže, ne zaradi tega, kakor da bi bila inteligencija večja, naopak, ker je za Dunajem politički razum še zaostal, takó da morejo nemško-liberalna glasila še slepiti nemške državljane. Liberalizem nemški propada, a v državnem zboru se hoče pospenjati na površje do hegemonije! Fikcija hoče zmagovati nad dejstvom!

Car Aleksander je podelil Carnotu, predsedniku francoske republike, veliki kordon Andrejevega reda, „Pol. Corr.“ pristavlja: Ta red, ki ga nosijo car in člani carske rodbine, podeli se včasih tudi inozemskim vladarjem, toda le v omejenem številu in vedno le takim, ki se z ruskim dvorom v tesni zvezi. Kdor ima ta l. 1698 od Petra Velikega ustanovljeni red, ima ob enem vse druge ruske rede.

Velfski fond je provzročil zadnje tedne mnogo razgovarjanja in prepira v pruski Nemčiji. Ta fond je imovina fideikomisa depozitiranega hanoveranskega vladarskega doma in znaša po pogodbi od l. 1867 vsoto 48 milijonov marek; obresti od te vsote bi imela uživati hanoveranska vladarska hiša; do tega pa doslej ni prišlo. Vsled tega je Prusija zasigla ta takó imenovani Velfski fond, in, kakor se je razkrilo sedaj še posebe, je razpolagalo zunanje ministerstvo pruske

Nemčije s tem fondom. Ko je pruski kralj odobril ta ali oni predlog zunanjega ministerstva, je poslednje porabljal razne vsote po teh, po kralju odobrenih predlogih, in dotični izkazi so se takoj uničili. Takó nihče natanko ne vé, za kaj vse so služili dohodki iz tega velikega fonda. Znano pa je dobro, da pruskonemška zunanja vlada je porabljala Velfski fond za zunanje velike liste raznih držav, da so ti listi pisali na korist Velike Nemčije. Uže zdajna so dokazovali francoski, ruski in drugi listi, da zunanje novine v službi pruskonemške politike dobivajo na sto in sto tisoč podpore iz Velfskega fonda. Mi sami smo večkrat omenjali nemški konservativni list Dunajski, ki je trdil, da je mnogo Dunajskih židovsko-liberalnih listov dobro plačanih za pruskonemške interese iz tega fonda. Govorilo se je, da dobiva kak list na leto po sto, dvesto tisoč in še več take nagrade. Sedanji kancler Caprivi sam je izjavil se lani, da velikonemška diplomacija in politika išče v zunanjih državah liste za svoje potrebe, kjer jih najde, razume se, da za dobro plačo. In to je sedaj jasno še bolj, nego poprej, ker ni bilo potrebe dajati računa parlamentu v velikih obrestih, dohajajočih iz Velfskega fonda. Ali bo v bodoče drugače, pokaže se kmalu, ko se ravno sedaj javno prepirajo, kaj bi bilo početi s tem fondom. Jasno pa je nenemškim narodom drugih držav, zakaj so raznotere novine zagovarjale in zagovarjajo do današnjega dne interese Velikonemčije bolj, nego interese držav, v katerih izhajajo. Avstro-ogerski Slovani so to uže kedaj zapazili ravno pri onih židovsko-liberalnih listih, ki poudarjajo vedno svojo lojalnost nasproti našemu cesarstvu. K točkam, katere spadajo v okrožje velikonemških interesov je prištevati tudi vsakovrstno ovajanje Slovanov zaradi onih kulturnih teženj, po katerih bi se okrepili ti Slovani, z njimi pa kot z največo zaslombo tudi naše cesarstvo. K tem težnjam avstro-ogerskih Slovanov spada tudi stremljenje po skupnem slovanskem literarnem jeziku, in po povratu cirilometodijske cerkve. Vsemu temu se protivijo najbolj nemško-liberalna požidjena glasila, ti listi so na straži, da ovajajo in sporočajo vsak korak avstro-ogerskih Slovanov, in ta poročila zvesto zabeležujejo velikonemške novine, in takó je velikonemškim interesom ustrezno v polni meri. Iz vsega tega je pa tudi razvidno, komu služijo oni, v slovanskih jezikih pisani listi, kateri pišejo v soglasju s podkupljenimi požidjenimi nemško-liberalnimi listi, izhajajočimi v Avstro-Ogerski. Stvar, menimo, je jasna dovolj. In takó vidimo, da od osode Velfskega fonda je zavisno mnogo, mnogo tudi gledé na avstro-ogerske Slované. Poslednji imajo prevažnih razlogov, da bi se Velfski fond za vselej iztrgal izpod vpliva diplomacije in visoke velikonemške politike.

Hrvaško vseučilišče je štel prvo poluleto 1890-91 skupno 274 rednih in 129 izrednih slušateljev pa 29 farmaceutev. Iz Hrvaške jih je bilo 326, iz Slavonje 65, iz Dalmacije 12, iz Ogerske 10, in Istre 1, iz Štajerske 8, iz Silezije 1, iz Bosne 1, iz Srbije 1, iz Bolgarske 2, iz Macedonije 1, iz Rusije 1.

V drugem poluletnu predavajo med drugimi: prof. dr. Josip Pliverić: Hrvatsko-ugarsko državno pravo; prof. dr.

Fran Vrbanić: Statistika avstro-ogerske monarhije osobito obzirom na kraljevino Dalmacijo, Hrvatsku i Slavoniju; prof. Tadija Smičiklas: Historija austrijska od najstarijih vremena do g. 1526; prof. Armin Pavić: Hrvatska gramatika; potem: Historija hrvatske književnosti; prof. dr. Tomo Maretić: Istoriko-etnografski pregled južnih Slavena od VI.-X. vjeka; potem: Slavensko pismo, cirilovsko i glagovsko; prof. dr. Fr. Celestin: Povjest ruske suvremene književnosti, potem: Čitanje i tumačenje „Pana Tadeusza“.

Gjuro Eisenhut, hrvatski skladatelj, profesor glasbe in zborovodja hrv. pjevačkoga društva „Kolo“ je po dolgem bolehanju umrl 2. t. m. v 50. letu življenja. Hrvaški glasbeni svet je z njegovo smrtjo izgubil jako mnogo. Eisenhut je bil samouk, ker ni dobil podpore, da bi šel na Dunajski konservatorij, pa se je vendar pospel, da je zložil dve operi „Sejслав ljuti“ in „Petar Bačić“, poleg tega pa mnogo čveterospevov in zborov, poznanih tudi na Slovenskem. Napisal je tudi 3 ouverture za orkester in mnogo plesnih komadov. On je vse življenje in delovanje posvetil hrvaški glasbi.

„**Agence slave**“. Pod tem naslovom otvoril je na Dunaju časnikar Kučera (češki rojak) novi časnikarski urad, kateremu boče vsled mnogoterih svojih zvez možno vsakemu udeležniku podajati najzanesljivejših virov in poročil v vseh političnih, književnih in gospodarstvenih zadevah vsega slovanskega sveta. „Agence slave“ ima svoje zastopnike po vseh slovanskih stolicah, ter jej je vsled tega možno vsakomur kakoršnekoli vrste poročila oskrbeti prej in laže, nego bi si jih posamičnik mogel sam pridobiti. O političnih dogodkih vseh slovanskih dežel razpošilja „Agence slave“ uže danes do vseh najodličnejših evropskih listov svoja poročila. V svojem književnem oddelku prireja „Agence slave“ pouke v vseh literarnih strokah, kakor tudi prevode v celoskupnih slovanskih jezicah. Nadalje „Agence slave“ dovaja v svojem inseratnem oddelku posamična naznanila v vseh slovanskih časopisih za izvorno časniško ceno, ter prevzema tudi oskrbnitvo za splošna poročila v vseh obrtnih zadevah. Kdor koli torej potrebuje kak pouk, blagovoli se zglasiti pri imenovanem časnikarskem uradu pod naslovom: „V. Kučera, lastnik „Agence slave“ na Dunaju, I Postfach“.

Proslavljenje Komenskega. K letu 1892., ko pripada 300letni rojstveni dan učitelja narodov I. A. Komenskega, pripravlja se vse avstrijsko učiteljstvo na njego proslavljenje. „Oesterr. Volks Ztg.“ od 25. marca pravi: „Dan 28. marca boče zaznamovan v zgodovini pedagogike z zlatimi pismeni. Tega dne narodil se je l. 1592 v Janu A. Komenskem drugi Aristoteles, a mi — Nemci — smo ponosni nato, da je bil to avstrijski učitelj, kateri je dal svetu „Orbis pictus“. . . Bilo bi radostno znamenje, kakó jako vse učiteljstvo avstrijsko spoštuje si velikega učitelja, ko bi se združili vsi učitelji

cislitavski k skupni oslavi Komenskega“. — Učiteljstvo moravsko je sklenilo postaviti Komenskemu v njegovem rodišču (rojstvenem kraju) Og. Brodu dostojen spomenik. Praški „Komitet pro oslavo Komenského“ snuje v Pragi muzej Komenskega iz njegovih spisov, životopisov, slik in pomnikov, iz njegovih rokopisov, posnetkov njegovih risanj itd. Leta 1892 priredi ta odbor veliko akademijo v Pragi in predavanja za široko občinstvo. „Matica Češka“ priobči njegov znanstven životopis, „Matica lida“ pa priobči popularen životopis njegov. Nekateri knjigarji hočejo tiskati ceno izdajo nekaterih del Komenskega. Učitelj Bayer v „Prerova“ izdaje „Sebráné spisy Komenského“. „Comenium“, društvo ref. cerkve je razpisalo konkurs na znanstven in popularen spis o Komenskem. Tudi slovansko učiteljstvo dela po svojih močeh in pomočnikih na dostojno oslavo velikega pedagoga Slovana sosebno s tem, da razširja njegove nauke po raznih spisih in svojih glasilih.

Književnost.

Stenograf. Glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu. Izlazi svakoga mjeseca izim kolovoza i rujna. — Članovi dobivaju list bezplatno. Predplata za nečlanove 2 for., za djake 1 for. na godinu. Pojedini brojevi 25. novč. Predplate i dopisi šalju se uredništvu, Prilaz 3 u Zagreb. — Hrvatsko stenografsko društvo, kateremu predsednik je prof. Franjo Magdić, je sklenilo izdavat i ta list, ki je ravno izšel s 1. brojem; list bo poučeval od začetka dalje zlasti one, ki žive zunaj Zagreba ter se ne morejo udeleževati ustnega pouka. „Stenograf“ hrvaški bo dobro služil tudi Slovencem, ki nimajo ne društva, ne lista za stenografijo. Na hrvaškem vseučilišču se sedaj udeležuje pouka v stenografiji 60 slušateljev. Prof. Magdić jih poučuje, in je on tudi urednik „Stenografu“.

Telefon. Časopis humoristický a zábavný. Redaktor: Fr. S. Procházka. Ilustruje: N. Aleš, P. Körber, K. Vrejčik jini Vychazi v měséčních řešitech vždy 25. každého měsíce. Předplatné: čtvrtletně 85 kr., a ročně zl. (gld.) 3. — i s poštou. bezplatno přílohou: „Literární a hudební zábavník“, redakci Karla Modestýna. „Telefon“ je začel še le sedaj izhajati; v 1. št. kaže jako poučne in potem tudi zabavne spise. Priloga priobčuje knjige iz vseh strok po oddelkih, kakor iste vrste časopisi velikih narodov.

Русская Библиотека 1891 г. Издание И. Н. Пелеха. Выпускъ II. и III. Февраль и Мартъ. Vsebina: Мировичъ, Романъ Г. П. Данилевскаго (Nadaljevanje: str. 65-192.) Cena 12 letnim snopičem s klasično vsebino najboljših velikoruskih pisateljev 2 gld 40 kr. Adresa: Издательство „Русской Библиотеки“ во Львовѣ (Lemberg), Бляхарская ул. 13.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.